

DIAK

Riku Hassi

Sosionomi (YAMK)

Sosiaali- ja terveysalan johtaminen ja kehittäminen

Oulun ammattikorkeakoulu

Opinnäytetyö, 2024

Anneli Nieminen

Sosionomi (YAMK)

Vaikuttava asiakas- ja palveluohjaus sosiaali- ja terveysalalla

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Opinnäytetyö, 2024

Yhteiskunnallisen yrityksen perustaminen

Matkalla osaksi ekosysteemiä

TIIVISTELMÄ

Riku Hassi ja Anneli Nieminen

Yhteiskunnallisen yrityksen perustaminen: Matkalla osaksi ekosysteemiä

75 sivua ja 4 liitettä

Syksy 2024

Oulun Ammattikorkeakoulu, Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosionomi (YAMK)

Sosiaali- ja terveysalan johtaminen ja kehittäminen, Vaikuttava asiakas- ja palveluohjaus sosiaali- ja terveysalalla

Yhteiskunnallinen yritys on yritysmuotona vielä varsin tuntematon Suomessa. Sen tunnettuutta haastaa niin Suomessa kuin Euroopassakin muun muassa lainsäädännöllinen määrittelemättömyys. Yhteiskunnallinen yritys on yritys, joka harjoittaa liiketoimintaa ja pyrkii samalla ratkomaan demokraattisen hallintotavan mukaisesti yhteiskunnan sosiaalisia ja ekologisia ongelmia. Se saatetaan sekoittaa aiemmin käytössä olleeseen, nyt jo lakkautettuun sosiaaliseen yritystoimintaan. Yhteiskunnallisen yrityksen perustajalla on usein vahva tuntemus omasta toimialasta sekä siihen liittyvien asiakkaidensa tarpeista. Ekosysteemiä ja sen tuomia liiketoimintaan liittyviä mahdollisuuksia ei vielä tunnisteta täysin Suomessa etenkin sosiaalialalla. Ekosysteemi on yhteistyöverkostoja tiiviimpi ja sen avulla haetaan ratkaisuja ongelmiin, joita yksittäinen toimija ei pysty yksin ratkaisemaan.

Tämän kehittämispainotteisen opinnäytetyön tarkoituksena oli laadullisen tutkimuksen keinoin tarkastella yrityksen perustamisprosessiin vaikuttavia osa-alueita, joiden nähdään olevan merkityksellisiä yhteiskunnallisen yrityksen arvomaailmasta käsin. Tavoitteena oli tuottaa yrityksen perustamisprosessiin tarvittavaa tietoa yhteiskunnallisesta yrittäjyydestä, jotta yrityksellä olisi tarvittava osaaminen liittyä ekosysteemiin. Kehittämispainotteisen opinnäytetyön tuotoksena laadittua infograafia on mahdollista hyödyntää yhteiskunnallisesta yrittäjyydestä kiinnostuneille.

Opinnäytetyö toteutettiin kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena teemahaastattelun keinoin. Haastateltaville esitettiin samat kysymykset. Haastattelut toteutettiin teamsin välityksellä ja ne litteroitiin. Tutkimusaineisto analysoitiin aineistolähtöisellä sisältöanalyysillä. Tutkimustuloksista nousi esiin yhteiskunnalliseen yrittäjyyteen liittyviä tekijöitä, jotka vaikuttavat yrityksen mahdollisuuteen kiinnittyä ekosysteemiin. Yritystoiminnassa kriittiset tekijät (oma osaaminen, liiketoimintasuunnitelma ja yritysmuoto) näyttäytyivät esimerkiksi niin sisäisinä vahvuuksina kuin ulkoisina uhkina ja niiden symbioottinen suhde on tärkeää ymmärtää, jottei tuloksia tulkita väärin.

Asiasanat: yhteiskunnallinen yritys, yhteiskunnallinen yrittäjyys, ekosysteemi

ABSTRACT

Riku Hassi and Anneli Nieminen

Establishing a social enterprise: Becoming part of the ecosystem

75 p., 4 appendices

Autumn 2024

Oulu University of Applied Sciences, Diaconia University of Applied Sciences

Master's Degree Programme in Social and Health Care

Master of Social Services

Program in Development and Management of Health and Social Care, Effective

Customer and Service Guidance in Social Health Care

Social enterprise is relatively unknown form of enterprise in Finland. Its recognition is challenged both in Finland and in Europe by, mainly due to the lack of legal definition. Social enterprise may be confused with social enterprise that was previously in use, the law has been repealed since. The founder of a social enterprise often has a strong knowledge of their own sector and the needs of the related customers. A social enterprise seeks to solve society's social and ecological problems with democratic governance. The ecosystem and the business opportunities it creates are not yet fully recognized in Finland, especially in the social sector. Problems solved by an ecosystem cannot be solved by a single operator, recognizing the opportunities offered by the ecosystem in the social and health care sector would benefit society widely.

The purpose of this development-oriented thesis was to examine which are the critical areas related to the business establishment process that are significant from the perspective of the values of a social enterprise. The aim was to find out which aspects should be taken into account in the start-up phase of a company, when the goal is to establish a social enterprise with sufficient competence to join the ecosystem. The infographic created as a result of the development-oriented thesis can be used in business advisory services or for people interested in social entrepreneurship.

The thesis was carried out as qualitative research by means of a thematic interview. All interviewees were asked the same questions. The interviews were conducted via teams and transcribed. The survey data was analysed with data-driven content analysis. The research results clearly highlighted the critical factors related to social entrepreneurship that affect a company's success and ability to attach to the ecosystem. Critical factors (own competence, business plan and company form) appeared, for example, as both internal strengths and external threats, and it is important to understand their symbiotic relationship so that the results are not misinterpreted.

Keywords: Social enterprise, social entrepreneur, ecosystem

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 YHTEISKUNNALLINEN YRITYS	8
2.1 Yhteiskunnallisen yrityksen historiaa.....	8
2.2 Yhteiskunnallinen yritys Suomessa ja Euroopassa	10
2.3 Yhteiskunnallisen yrityksen rahoitus	12
3 EKOSYSTEEMI	14
3.1 Yhteiskunnallinen yritys osana ekosysteemiä	17
4 YRITYKSEN PERUSTAMINEN	20
4.1 Yhteiskunnallisen yrityksen perustaminen	21
5 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITE	23
6 YHTEISTYÖKUMPPANI	24
7 KEHITTÄMISPAINOTTEISEN OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	25
7.1 Kvalitatiivinen tutkimus.....	25
7.2 Tutkimuksellinen kehittämistyö	28
7.3 Haastattelu.....	29
7.4 Aineiston käsittelyn prosessi.....	31
8 HAASTATTELUN TULOKSET.....	35
8.1 Yhteiskunnallisen yritystoiminnan sisäinen tarkastelu.....	36
8.2 Yhteiskunnallisen yritystoiminnan ulkoinen tarkastelu.....	41
8.3 Yhteiskunnallisen yrityksen suhde ekosysteemiseen ajatteluun	45
8.4 Muut esiin nousseet teemat aiheesta yhteiskunnallinen yritys	48
9 TUTKIMUKSEN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS	50
9.1 Tutkimuksen eettisyys.....	50
9.2 Tutkimuksen luotettavuus	53
10 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	57
10.1 Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset.....	57
10.2 Pohdinta.....	61

10.3 Jatkotutkimusteemat	66
LÄHTEET	68
LIITE 1. KEHITTÄMISPAINOITTEISEN OPINNÄYTETYÖN HAASTATTELUTIEDOTE	74
LIITE 2. SUOSTUMUSLOMAKE	76
LIITE 3. TEEMAHAASTATTELUN RUNKO	77
LIITE 4. INFOGRAAFI sivu 1/2	78
LIITE 4. INFOGRAAFI sivu 2/2	79

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöntekijöiden käytettävissä olevan tiedon mukaan Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen organisoimana ei ole käytössä ekosysteemistä toimintamallia lastensuojelukentällä. Opinnäytetyöntekijät kuitenkin näkevät, että yhteiskunnallinen yritys malli on yksi mahdollinen askel kohti ekosysteemistä ajattelua. Ekosysteemistä ajattelua ei tule jättää huomiotta etsittäessä uusia ratkaisumalleja lastensuojelukentän esiintyviin ongelmiin. Ekosysteemisen ajattelun avulla on mahdollista löytää uusia ratkaisuja alan ongelmiin ja jakaa osaamista alan toimijoiden kesken sekä liittyviä mahdolliseen perustettavaan ekosysteemiin (Kola 2022).

Haluamme selvittää yhteiskunnallisen yrityksen perustamiseen ja yritystoimintaan liittyviä kriittisiä osa-alueita, jotka ovat mahdollisesti esteenä ekosysteemiin liittymisessä. Toiveenamme on, että tämän opinnäytetyön myötä sen lukijalle herää samanlainen innostus, kuin sen tekijöillä siitä, miten vastuunkantaminen yhdessä yhteiskunnallisista ongelmista voi tuottaa merkittäviin ongelmiin ratkaisuja ja samalla synnyttää uutta innovatiivista liiketoimintaa.

Pääministeri Orpon Vahva ja välittävä Suomi -nimisessä hallitusohjelmassa hallitus sitoutuu sosiaali- ja terveystalouden järjestämisen yhteydessä edistämään lapsiperhemyönteistä politiikkaa ja kiinnittää huomiota lapsi- ja perhevaikutuksen arviointiin päätöksenteossa. Hallituksen toimia ohjaa lapsistrategia. Pääministeri Orpon hallitusohjelma haluaa varmistaa yhteistyön hyvinvointialueilla eri toimijoiden välillä, joita ovat hyvinvointialueiden lisäksi kunnat, järjestöt, seurakunnat sekä yksityiset palveluntuottajat. Hallitusohjelma korostaa poikkihallinnollisen yhteistyön merkitystä hallitusohjelman tavoitteiden saavuttamiseksi. Hallitusohjelma edellyttää järjestämisvastuulla sotepalveluiden toteutustavan muutosta, jonka taustalla on palveluiden saatavuuden ja laadun parantaminen. Tämä muutostyö hyvinvointialueiden tulee tehdä yhdessä

yksityisten toimijoiden, järjestöjen ja säätiöiden osaamista ja kapasiteettia hyödyntäen. (Valtioneuvosto, 2023, s. 42–44.)

Opinnäytetyöntekijät ovat havainneet arkityössään, että tämän päivän toimintaympäristö lastensuojelussa on monimutkainen ja sitä ratkomaan tarvitaan systeemisiä ratkaisuja. Alalla esiin nousevat ongelmat ovat monimuotoisia, joidenka ratkaiseminen vaatii uutta ajattelua ja uusia matalankynnyksen tukitoimia. Tarvittavien tukitoimien tulisi olla helposti asiakkaiden saavutettavissa ilman viranomaisten päätöksiä tai tukea. Hyvinvointialueiden taloudelliset resurssit vähenevät ja lastensuojelun asiakastapaukset ovat haastavampia ja moniongelmaisia.

Tällaisten ongelmien ratkaisemiseen tarvitaan usein saman alueen toimijoiden yhteistoimintaa. Hietaniemen (2023) toimittamassa podcastissa ekosysteemiasiantuntija tekniikan tohtori Sari Kolan mukaan klusteri on saman alan toimijoiden yhteenliittymä, jotka toimivat usein myös samalla maantieteellisellä alueella tai tässä tapauksessa saman puitesopimuksen määrittämällä toiminta-alueella. Kun klusterissa olevat yritykset ja julkisen alan toimijat tekevät yhdessä, aletaan lähestymään ekosysteemiä. (Hietaniemi, 2023.)

Ekosysteemin konteksti on epämääräinen, sillä alkuvaiheessa toimijat tietävät vain mitä ovat ratkaisemassa - sitä kuinka se tapahtuu konkreettisesti ei osallistujilla ole tiedossa. On olemassa ongelma sekä pääosin tiedossa ketä tarvitsemme tämän ongelman ratkaisemiseksi, mutta sitä mikä ratkaisu on tai kuinka kauan sen saavuttaminen vie, ei tiedetä. (Hietaniemi, 2023.)

Yksikään lastensuojelun palveluntuottaja ei yksittäisenä toimijana pysty ratkaisemaan alan ongelmia. Sosiaali- ja terveysministeriön yhteisöt ja toimintakyky -osaston johtaja Elina Palola totesi (2024) valtakunnallisilla lastensuojelupäivillä: *“lasten ja perheiden vaikuttavan auttamisen ja tukemisen vahvistaminen ei ole mahdollista ilman palvelujärjestelmän toiminnan tarkastelemista kokonaisuutena. Tämä edellyttää eri toimijoiden uudenlaista yhdessä tekemistä, mm. kuntien, hyvinvointialueiden ja järjestöjen yhteistyön*

systemaattista vahvistamista. Palola totesi myös, että hallituskaudet ylittävällä kansallisella lapsistrategialla edistetään monialaista ja –toimijaista yhteistyötä.”

Turun ammattikorkeakoulun lehtori Anssi Lähde kiteyttää Parempaalastensuojelua.fi-sivustolla hyvin tämän päivän lastensuojelun ongelmat. Lähde kuvaa kirjoituksessaan lastensuojelun muutosta uransa alkuajoilta 1980-luvulta tähän päivään. Tuolloin ei ollut sosiaalityöntekijä kohtaisia asiakasmitoituksia ja työn painotus oli ehkäisevä. Sijoituksia kodin ulkopuolelle oli määrällisesti vähän, tilastot vahvistavat tämän havainnon todeksi; kaikkea oli vähemmän kuin nyt. Työn muutosta kuvaa jatkuvat lakimuutokset. Avohuolto määriteltiin ensisijaiseksi toimintamuodoksi ja tämä kirjattiin hallituksen esitykseen 1983. Avohuolto ja oikein kohdennettu tuki on ollut lupaus, jonka lunastaminen on ollut vaikeaa. Lähde kiteyttää peruskysymyksen, että halutaanko lastensuojelun ovela asiakkuuteen leventää vai kaventaa. Kriteeristön muutos vuonna 2015 siirsi osan asiakkuuksista lapsiperhesosiaalityön piiriin. Muutoksella pyrittiin turvaamaan se, että lastensuojelun sosiaalityöntekijäkohtaisiin mitoituksiin on mahdollista päästä. (Lähde, 2024a.)

Lähteen (2024b) väitöskirjassa palvelutarpeenarviointi nähdään asiakkuussuodatusmekanismina, jonka avulla on mahdollisuus päästä lastensuojelun mitoituksiin. Lähde kuvaa tilannetta, jossa samassa perheessä voi olla aktiivisena sekä sosiaalihuoltolain kuin lastensuojelulain mukaisia palveluja, joista vastaavat eri vastuualueiden sosiaalityöntekijät. Edellä kuvattu asiakkuuksien hallintapamuutoksen muodostama raja on tulkinnanvarainen. (Lähde, 2024b, s.69.)

Kaikkien näiden muutosten seurauksia ovat, että lastensuojelun asiakkuuden aloittamisen päätös tehdään ihan liian myöhään. Alan toimijat näkevät jopa huostaanoton oikeana vaihtoehtona, kun asiakkuutta vasta aloitetaan. Lapsi saa oman vastuusosiaalityöntekijän liian myöhään, jotta ehkäisevällä työotteella enää voitaisiin saavuttaa korjaavia tuloksia. Avohuollon palveluiden lisääminen ei ole vähentänyt kodin ulkopuolisten sijoitusten tarvetta. Avohuollon palveluketjun tavoitteena on edetä yleensä kevyemmästä tukitoimesta kohti korjaavaa tukitoimea. (Lähde, 2024a.)

Pääministeri Orpon hallituksen ohjelmassa lastensuojelu on kuitattu toteamalla, että avohuoltoa kehitetään ja laitoshuoltoon mahdollistetaan uusia rajoituskeinoja. Hallitusohjelma tarjoaa lapsiperheille heikennyksiä niille, jotka ovat jo valmiiksi heikoimmassa asemassa. Lapsiköyhyys tulee lisääntymään, vaikka kaikki tietävät sen tulevaisuuden hinnan. Avohuollon asiakkuuteen pääseminen on edelleenkin vaikeaa, sillä kustannussyistä suurin osa avun tarvitsijoista siirretään lapsiperhesosiaalityöhön. Kiistatonta on, että kokonaisedullisinta yhteiskunnan kannalta olisi, että ehkäisevän tuen piiriin pääsisi helposti. (Lähde, 2024.)

2 YHTEISKUNNALLINEN YRITYS

Yhteiskunnallinen yritys on liiketoiminnan malli, jonka toiminnan tavoitteina on ratkaista yhteiskunnallisia sosiaalisia tai ekologisia ongelmia. Suomessa käytössä olevan yhteiskunnallisen yrityksen määritelmän mukaan sen tulee palauttaa vähintään 50 prosenttia liikevoitosta takaisin yhteiskunnallisten tavoitteiden saavuttamiseksi joko itse yrityksessä tai sen lähiyhteisössä. Lähiyhteisön määritelmä on laaja, tässä tutkittavassa tapauksessa sen voidaan nähdä olevan esimerkiksi yhteiskunnallisen yrityksen alueella toimiva hyvinvointialue. Osakkeenomistajien tai yrityksen omistajien voiton maksimointi ei ole toiminnan päätavoite. Suomessa on perinteisesti mielletty yhteiskunnalliseksi toimijaksi yhdistykset, mutta yritysten etuna voidaan nähdä ratkaisukeskeisyys ja tämän myötä tehokkuus. Yhteiskunnallisen yrityksen yritysmuotona voi siis olla esimerkiksi osakeyhtiö, rekisteröity yhdistys, säätiö tai osuuskunta. (Nieminen, 2023, s.40; Bland, 2010, s. 14).

Suomen Työ- ja elinkeinoministeriö määrittelee yhteiskunnallisen yrityksen seuraavasti: "Yhteiskunnallinen yritys harjoittaa liiketoimintaa yhteiskunnallisten tavoitteensa toteuttamiseksi ja käyttää suurimman osan voitostaan tai ylijäämästään tämän ensisijaisen tavoitteensa edistämiseen, mikä on vahvistettu yhteisön yhtiöjärjestykseen tai sääntöihin. Lisäksi yhteiskunnallinen yritys korostaa toiminnassaan vastuullisuutta, avoimuutta ja läpinäkyvyyttä sekä hallintomallissaan osallisuutta ja demokratiaa." (Työ- ja elinkeinoministeriö, 2021, s. 16.)

2.1 Yhteiskunnallisen yrityksen historiaa

Yhteiskunnalliseen yritykseen liittyvä käsite on syntynyt Iso-Britanniassa viime vuosisadan lopussa. Muun Euroopan tietoisuuteen tämä käsite on tullut Euroopan komission Yhteiskunnallisten yritysten aloitteen pohjalta vuonna 2011. Yhteiskunnallisesta yrityksestä käytetään kansainvälisesti termiä social enterprise, joka tarkoittaa suomeksi käännettynä sosiaalista yritystä. On tärkeää

tiedostaa ero yhteiskunnallisen ja sosiaalisen yrityksen välillä. Sosiaalisen yrityksen tavoitteena on ollut edistää henkilökohtaisista syistä vaikeasti työllistyviä henkilöitä. Tähän toimintaan liittyvä erillinen laki sosiaalisista yrityksistä on kumottu vuonna 2023. (Kostilainen & Nieminen, 2023, 15; L 1351/2003; L 372/2023; Työ- ja elinkeinoministeriö, 2021, 24)

Iso-Britanniaa voidaan pitää joissakin tapauksissa yhteiskunnallisen yrittäjyyden edelläkävijänä, sillä sen panosta pidetään tärkeänä Suomen hallitusohjelman tavoitteiden saavuttamisessa kuten yksityisten ja yhteisöjen yhteistyön avustaminen paikallisten alueiden elvyttämisessä sekä uusien julkisten palveluiden tuotantotapojen etsimisessä ja kehittämisessä. Iso-Britanniassa on ollut olemassa jo 1800-luvulla yhteiskunnallisen yrittäjyyden piirteitä, kun tuolloin toimineet yritykset auttoivat lahjoituksilla vähävaraisia ihmisiä ja yrityksiä omistajina oli sen asiakkaita. 1900-luvulla yhteiskunnallisten yritysten rooli on vahvistunut Iso-Britanniassa osana julkista terveydenhuoltosektoria. (Lyon ym., 2019, s. 13–15; Roper & Cheney, 2005, s. 1–2).

1980-luvulta alkaen maailmassa siirryttiin vapaiden markkinoiden aikakauteen. Samaan aikaan yleiset muutokset sosiaalipolitiikassa sekä heikentynyt maailman taloustilanne tarjosi mahdollisuuden yhteiskunnallisten yrittäjyyden lisääntymiselle. Muutoksien myötä Euroopan eri valtiot mahdollistivat julkisten sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluiden tuottamisen yhdessä yksityisten toimijoiden, kuten yhteiskunnallisten yritysten kanssa. (Sepulveda, 2015, s. 14–15, Bland, 2010, s.14.)

Suomessa on tehty Työ- ja elinkeinoministeriön ohjauksessa kaksi selvitystä yhteiskunnallisesta yritystoiminnasta vuonna 2010. Näistä ensimmäisen toteutti Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinninlaitos Euroopan sosiaalirahaston rahoittamana hankkeena, jossa selvitettiin suomalaisen lainsäädännön mukaisen sosiaalisen yrityksen toimivuutta ja kehittämistarpeita mm. lainsäädännössä. Toinen selvitystyö tehtiin Työ- ja elinkeinoministeriön käynnistämän HYVÄ-hankkeen muodossa, jonka tavoitteena oli kehittää uusia yritysmuotoja erityisesti hoito- ja hoivapalveluihin. Suomessa selvitystyötä on pitkälti pohjattu Iso-Britannian kokemuksia koskevaan Jonathan Blandilta tilattuun raporttiin. Yhteiskunnalliset

yrietykset ovat olleet Isossa-Britanniassa merkittävässä roolissa keskusteluissa, joissa on haettu uusia ratkaisuja julkisen palvelun muutoksiin. (Bland 2010, s. 5; Työ- ja elinkeinoministeriö i.a.-a.)

2.2 Yhteiskunnallinen yritys Suomessa ja Euroopassa

Suomessa toimivien yhteiskunnallisten yritysten tilanteesta kartoitustyön teki vuonna 2019 Harri Kostilainen Diakonia-ammattikorkeakoulu Oy:stä. Euroopan komission julkaisemassa raportissa oli määritelty etukäteen yhteiskunnallisen yrityksen kuvaus, joka mahdollisti yhdenmukaisten tietojen keräämisen eri Euroopan maiden osalta. Raporttiin kerättiin tietoja kunkin jäsenmaan sekä EU:n ulkopuolisen maan yhteiskunnallisten yritysten (social enterprise) määristä sekä niihin liittyvistä ekosysteemeistä. (Työ- ja elinkeinoministeriö, 2020, s. 16–18; Borzaga ym., 2020, s. 22–23.)

Tarkasteltaessa yhteiskunnallisten yrityksiä, tilastotietojen vaihtelevuus selittyy sillä, että esimerkiksi yhteiskunnallisten yritysten osaamiskeskus on käyttänyt eriäviä tietolähteitä tiedonhaussa, kuin työ- ja elinkeinoministeriön selvityksessä oli käytetty. Yhteiskunnallisten yritysten osaamiskeskuksen tilastojen mukaan yhteiskunnallisia yrityksiä on ollut Suomessa vuonna 2019 yhteensä 3531 kappaletta. Tässä tilastoinnissa yhteiskunnalliset yritykset on jaettu 18 toimialueen mukaan. Näistä suurin toimialue määrällisesti on sosiaali- ja terveyspalvelut, joita on ollut yhteensä 1094 kappaletta vuonna 2019. Merkittävimmät erot työ- ja elinkeinoministeriön käyttämiin lähteisiin ovat Suomalaisen Työn Liiton Yhteiskunnallinen Yritys –merkin aineistot sekä yhteiskunnallisten yritysten liitto Arvon ja työhön integroivien yhteiskunnallisten yritysten verkostojen aineistot. (Yhteiskunnallisten yritysten osaamiskeskus i.a.-a.)

Euroopan komissio on julkaissut vuonna 2020 raportin, joka koostui Euroopan Unionin 28 jäsenmaan sekä 7 Euroopan Unionin ulkopuolisen maan laatimista raporteista. Raportin mukaan yhteiskunnallisten yritysten määrä vaihtelee laajasti Euroopan tasolla. Raportissa mainittujen jäsenmaiden yhteiskunnallisten

yriytysten toiminta painottui kolmeen seuraavaan toimialaan: sosiaali- ja terveyspalvelut, työllistämispalvelut sekä muiden yhteiskunnallisten haasteiden taklaaminen. Vähimmillään yhteiskunnallisia yrityksiä on ollut Maltalla 50 kappaletta ja enimmillään Italiassa, jossa yhteiskunnallisia yrityksiä on ollut noin 102 000 kappaletta. Suomessa vastaava luku oli reilu 1000 kappaletta. Vertailu muihin Pohjoismaihin osoittaa sen, että Ruotsissa vastaavia yrityksiä on noin 3000 kappaletta, Norjassa 250 kappaletta, Tanskassa noin 210 kappaletta ja Islannissa noin 250 kappaletta. Iso-Britanniassa, jossa on pitkä historia yhteiskunnallisesta yrittäjyydestä, vastaava lukumäärä oli noin 30 000 kappaletta. (Borzaga ym., 2020, s.22, s. 106–107.)

Voimme edellisten kappaleiden perusteella huomata, niin yhteisen yhteiskunnallisen yrityksen määritelmän puuttuminen voi tuottaa tulkinnallisia ja tilastoteknisiä haasteita. Toisin kuin Suomessa, useissa Euroopan maissa yhteiskunnalliset yritykset saavat verotuksellisia etuja tai helpotuksia. Näitä etuja ovat muun muassa yhteisövero vapaus liikevoitoista, ALV-vero vapaus tai alennettu verokanta, sosiaalikulujen alennus tai niiden kattaminen tukivaroista sekä yksityisille tai institutionaalisille lahjoittajille myönnettävät verohelpotukset. (Borzaga ym., 2020, s. 92 - 93.)

Euroopan komission ja eräiden merkittävien rahoittajien kuten SAP, Google org mahdollistamana toimiva European Social Enterprise Monitor (ESEM) oli vielä 2019 vain pelkkä ajatus, eräänlainen haave siitä, että Euroopassa olisi yksi taho, joka toisi näkyväksi tuhansien yhteiskunnallisten yritysten äänen ja pystyisi näin vaikuttamaan päätöksentekijöihin, poliitikoihin, lainsäädäntöön ja näin myös lisäämään yhteiskunnallisten yritysten rahoitusta. Toisen European Social Enterprise Monitor – The State of Social Enterprise in Europe 2021 – 2022 julkaistun raportin mukaan ihmisten terveys ja sosiaalityö -sektori on suurin työllistäjä yhteiskunnallisissa yrityksissä tarkastelujaksolla. Huomionarvoista on, että Suomi ei ole edustettuna tässä raportissa. Tähän ESEM:n toiseen julkaisemaan raporttiin osallistui yrityksiä 21 eri maasta, kun ensimmäisessä niitä oli mukana vain 8. Ilmastonmuutos, pandemiat, geopoliittisten voimasuhteiden muutokset, kasvava eriarvoisuus ovat aikaansaaneet sen, että ihmiset kyseenalaistavat nykyisen osakemarkkinoiden ja kapitalismin valta-aseman

maailmantaloudessa. Useissa Euroopan maissa on enenevässä määrin virinnyt keskustelu kestävästä ja erilaisesta talouspolitiikasta. (Dubain ym., 2022.)

Yhteiskunnallista yrittäjyyttä tarkastellessa myös Euroopan tasolla haasteeksi nousee, että niin kuluttajat kuin eri rahoituksen tarjoajat eivät tunne yritysmuotoa ja yhtenäinen määritelmä Euroopan maiden väliltä puuttuu. Omaa kieltään kertonee sekin, että ESEM:n julkaisemassa raportissa 21 maan toimijoilla oli 158 erilaista laillista toimintamuotoa, 65,5 % vastaajista oli sitä mieltä, että yhtenäinen lakiin perustuva määritelmä lisäisi yhteiskunnallisen yrityksen arvostusta. Toiminnastaan raportoineet halusivat saavuttaa toiminnallaan erilaisia sosiaalisia tai ympäristönhyvinvointia edistäviä vaikutuksia. Näistä merkittävimpinä oli tarjota kunnollista työtä ja edistää talouskasvua 49,9 %, vähentää epätasa-arvoisuutta 46,2 % ja lisätä hyvää terveyttä ja hyvinvointia 49,0 %. (Dubain ym., 2022.)

2.3 Yhteiskunnallisen yrityksen rahoitus

Yhteiskunnallisen yrityksen rahoittaminen muodostuu samalla tavoin kuten normaalin yrityksen rahoittaminen. Perinteisimmät yritystoiminnan rahoituksen muodot ovat omarahoitus, pankkilaina, starttiraha, joukkorahoitus tai yrityksen omistuksen laajentaminen. Toiminnan kasvaessa sosiaaliselle innovaatiotoiminnalle on mahdollista hakea julkista rahoitusta, jonka avulla yhteiskunnallisella yrityksellä on mahdollisuus kehittää uusia palveluita ja tuotteita. (Yhteiskunnallisten yritysten osaamiskeskus i.a.-b.)

Yleisimmät *yksityiset yritysrahoitusmuodot* ovat pankkilaina, joukkorahoitus, vaikuttavuussijoittaminen, pääomasijoittaja, enkelisijoittajat, rahankeräys sekä sponsorointi. Yksi uusimmista keinoista rahoittaa yrityksen toimintaa on vertaislaina. Siinä henkilö tai organisaatio toimii lainan välittäjänä lainan hakijan ja lainanantajien välillä. Vertaislaina soveltuu yritykselle, jolla on tarvetta pidempi aikaiselle rahoitukselle. Vertaislainan vuosikorko on yleensä 15–20 prosenttia. Vertaislainojen suuruudet ovat yleensä satojatuhansia euroja, jonka takia hakeminen on yleensä melko hidasta ja lainan toteutuminen vaatii lainaa

hakevalta yrittäjältä paljon työtä. (Yhteiskunnallisten yritysten osaamiskeskus i.a.-b.)

Yhteiskunnallisella yrityksellä on edellä kuvattujen rahoitusvaihtoehtojen lisäksi mahdollisuus hakea *julkista rahoitusta* yritystoimintaansa liittyen. Sosiaalialalle soveltuvat julkiset rahoitusmahdollisuudet yhteiskunnallisen yrityksen osalta ovat valtionavustukset, Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus (STEA), Finnvera, Sitra, ELY-keskus: Yritysten kehittämisavustus, ELY-keskus: Toimintaympäristön kehittämisavustus, Työ- ja elinkeinotoimisto: starttiraha, Säätiöiden myöntämät apurahat ja avustukset, Euroopan sosiaalirahasto (ESR+), Euroopan Unionin Turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahasto (AMIF). (Yhteiskunnallisten yritysten osaamiskeskus i.a.-b.)

Julkisen rahoituksen myöntämis- ja käyttöperusteissa voi olla eroavaisuuksia. Näihin seikkoihin vaikuttavat muun muassa yhteiskunnallisen yrityksen työntekijämäärä sekä yrityksen vuosittaisen liikevaihdon suuruus. Yleensä myönnettävät julkiset rahoitukset painottuvat pienille ja keskisuurille yrityksille. Julkinen rahoitus voidaan myöntää esimerkiksi yritystoiminnan käynnistämiseen, toiminnan kasvattamiseen ja hankerahoituksina. Rahoituksen myöntäjä voi edellyttää hankerahoitukseen tiettyjä teemoja, kuten esimerkiksi demokratia ja osallisuus. Rahoitettavat hankkeet voivat kestää muutamasta kuukaudesta vuosiin. Hankerahoituksissa on hyvä huomioida myös se, että tietyissä tapauksissa myönnettävän tuen suuruus ei kata koko hankkeen kuluja. (Yhteiskunnallisten yritysten osaamiskeskus i.a.-b.)

3 EKOSYSTEEMI

Ekosysteemi itsessään ei ole yritys. Ekosysteemiin liittyy ajatus yhdessä ratkaistavasta ongelmasta. Kun tämä ongelma on määritelty, valikoituu siihen mukaan joukko yrityksiä ja organisaatioita joskus myös julkisen puolen organisaatioita, jotka kokevat, että tämä ongelma on ratkaisemisen arvoinen. Tarvitaan avain organisaatiot, joilla on liiketoiminnalliset intressit lähteä ratkaisemaan ongelmaa, ja tämän takia ekosysteemit syntyvät usein jonkun tietyn toimialan yhteenliittymänä. Seuraavaksi tarvitaan avainihmiset organisaatiosta, joilla on halu ja kyky muokata ongelmaa eteenpäin. Kolmantena tarvitaan avainprojekti, jotka ovat isoja systeemitason pilotteja. Avainprojektin rinnalle syntyy uusia hankeaihoita, joita projektoidaan tai niitä ollaan projektoimassa. (Hietaniemi, 2023.)

Ekosysteemejä on olemassa erilaisia. Liiketoimintaekosysteemissä on olemassa jo asiakas, kenen ongelmaa lähdetään ratkaisemaan. Innovaatioekosysteemissä on ajatus mikä voisi olla ratkaisu, mutta asiakas ja liiketoimintamalli puuttuvat. Tutkimuksellinen ekosysteemi on tulevaisuudessa ja siellä kehitetään esimerkiksi teknologioita, jotka toimivat tulevaisuuden ratkaisujen komponentteina. Ekosysteemin toimijat vastaavat jokainen omasta osastaan, ratkaisun löytymisen vauhdittamiseksi voidaan hakea myös julkista rahaa. Innovaatioekosysteemissä täytyy tarkastella koko ajan, että mistä olisi saatavissa rahaa, jolla hankkeita voitaisiin vauhdittaa. (Kola, 2023, 32–38.)

Yhteistyön merkitys korostuu, kun tarkastellaan vaikutusketjujen yhteiskunnallisia etuja. Tavoitteellista vaikuttavuutta on mahdollista arvioida ekosysteeminä ketjun sijaan. Ekosysteemin avulla on helppo todentaa, kuinka yhteiseksi päämääräksi asetettujen tavoitteiden hyöty leviää useiden tekojen ja resurssien verkostoksi. Ekosysteemi auttaa näkemään yksittäisen palveluntuottajan mahdollisuudet muutosten toteuttamiseen useiden eri muutosprosessien toteuttamisessa, joissa sen ei olisi mahdollista toimia ja toteuttaa tarvittavia muutoksia yksin. Osana ekosysteemiä palveluntuottajan on pystyttävä kuvaamaan kuinka sen tuottamat toimet mahdollistavat

yhteiskunnallisesti haluttujen vaikutusten synnyn. Yhteiskehittämöt ovat hyvä vaihtoehto palveluntuottajille, sillä niissä etsitään uusia vaikuttavuuslähtöisiä kokonaisratkaisuja. Yhteiskehittämöt tai ekosysteemit eroavat perinteisestä yhteistyöstä siinä, että niillä on yhteisesti sovitut vaikuttavuustavoitteet, joihin pyritään pääsemään luomalla uusia ratkaisuja suuntaamalla panostusta tavoitteena olevan muutoksen aikaan saamiseen. (Heliskoski ym., 2018, s. 6–7.)

“Ekosysteemi on käsitteenä hämäinen, siihen liittyvät yhteistyökonseptit, verkostot, alustat, klusterit jne.,” vastasi tekniikan tohtori Sari Kola (henkilökohtainen tiedonanto 9.9.2024), kun pyysimme häneltä selvennystä suomalaisten tapaan käyttää ekosysteemikäsitettä. Hänen osaamisalueeseensa kuuluu ekosysteemien fasilitointi ja orkestrointi. Kola ym. (2020) mukaan orkestroijan rooli on tukea ekosysteemiä ja varmistaa tiedonkulku ekosysteemissä. Lisäksi orkestroija huolehtii ekosysteemin toiminnallisesta vakaudesta. Ulkopuolinen orkestroija luo ekosysteemin osapuolille luottamusta ja tuo tasapainoa ekosysteemin haastavaan yhteiskehittämistehtävän toteuttamiseksi. Orkestroija vastaa myös siitä, että ekosysteemille asetetut tavoitteet saavutetaan. (Kola, 2020, s. 14.)

Ekosysteemissä on tärkeää, että siinä olevat jäsenet sitoutuvat kehittämään jotain asiaa epämääräisen ajan ja epämääräisellä sopimus pohjalla tietämättä mitä siitä loppu viimein tulee. Epämääräisyys kuvaa hyvin tämän päivän maailmaa, että meillä on ongelmia, joista puuttuu ratkaisu. Se mitä toimijoilta pitää löytyä on usko siihen, että yhdessä saadaan aikaan enemmän kuin yksin. Tämä on syy siihen, että ekosysteemistä ajattelua tarvitaan, ratkaisemaan systeemisiä ongelmia, joita kukaan toimija ei voi ratkaista yksin. Verkoston toimivuus vaatii paljon luottamusta. Ekosysteemin osapuolilla pitää olla näkemys siitä, mitä tavoitellaan lopputulemaksi. Menestyksenkäs ekosysteemi perustuu yhdessä artikuloituun merkitykseen. (Hietaniemi, 2023.)

Tausta yritysten ekosysteemiin löytyy luonnontieteistä. Jokaisella lajilla on oma roolinsa tässä vuorovaikutusten kokonaisuudessa, jotta ekosysteemi syntyy ja kehittyy. Tätä samaa ajattelutapaa voidaan käyttää talouden ekosysteemiä

tarkasteltaessa. (Työ- ja elinkeinoministeriö, 2017, s. 7.) Mooren (1993, s. 76–81.) mukaan talouden ekosysteemissä on neljä vaihetta: syntyminen, laajeneminen, johtajuus sekä uudistuminen; mikäli se ei uudistu se kuolee. Ekosysteemissä on Sari Kolan mukaan tärkeää yritysten ja julkisten organisaatioiden yhteistyön edistäminen niin, että saataisiin aikaan uutta liiketoimintaa ja maailma olisi parempi paikka. Kola kertoo podcastissa mitä etuja on ekosysteemissä verrattuna siihen, että olisi vain yritys ja asiakas. Hänen mukaansa on syytä pohtia, miksi yritykset ovat alkujaan syntyneet. Yritykset ovat syntyneet tuottamaan jotain tehokkaasti. (Hietaniemi, 2023.)

Tämän päivän toimintaympäristö on monimutkainen ja monimutkaisuutta ratkomaan tarvitaan systeemiä ratkaisuja. Harvalla yrityksellä on kuitenkaan kyvykkyyttä ratkoa systeemiä ongelmia yksin. Yritykset tarvitsevat tänä päivänä monipuolista osaamista. Parhaiden osaajien töihin saaminen on haastavaa, sillä parhaat haluavat olla töissä yrityksessä, missä on jo alan parhaat, jotta heillä itsellään on mahdollisuus kehittyä. Ekosysteemi ei ole yhteistyötä. Klusteri on saman alan toimijoiden yhteenliittymä, jotka toimivat usein myös samalla maantieteellisellä alalla. Kun klusterissa olevat yritykset ja julkisen alan toimijat tekevät yhdessä, aletaan lähestymään ekosysteemiä. (Hietaniemi, 2023.)

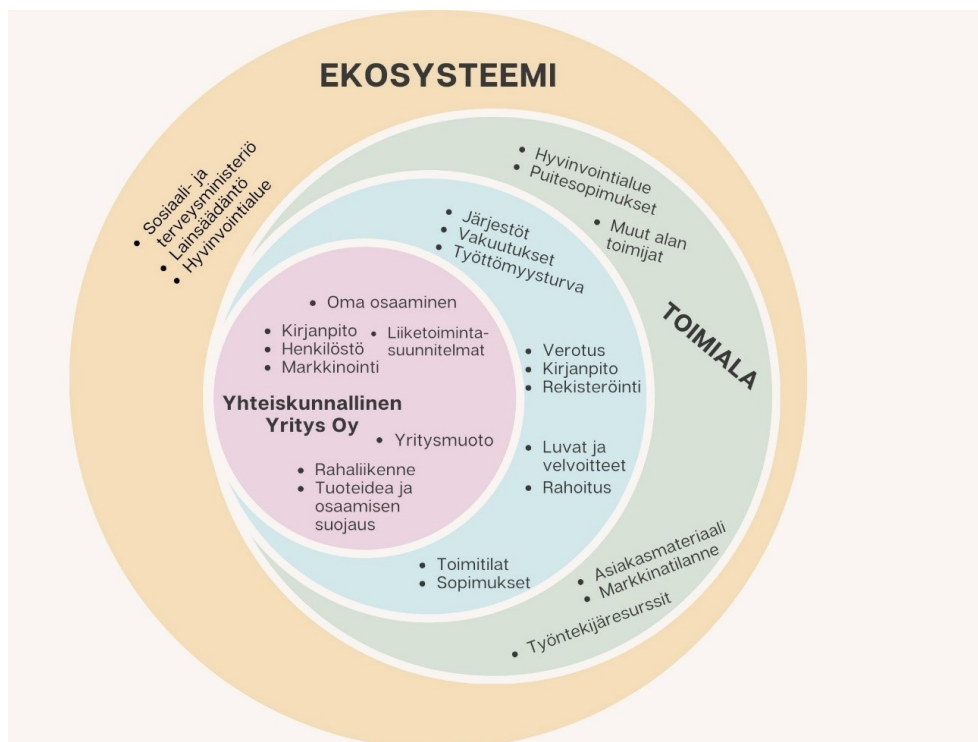
Ensimmäinen askel on, että pitää olla selvillä mikä on se ongelma mitä ekosysteemillä ratkaistaan ja toisaalta minkä vuoksi ongelma on ratkaisemisen arvoinen. Arvo on paljon muutakin kuin raha, mutta tavoitteena on uuden liiketoiminnan syntyminen. Ekosysteemin osapuolilla pitää olla näkemys siitä, mitä tavoitellaan lopputulemaksi. Menestyksekkäs ekosysteemi perustuu yhdessä artikuloituun merkitykseen. (Hietaniemi, 2023.)

Ekosysteemin avulla luodaan parhaimmillaan ratkaisuja, jotka eivät muuten olisi mahdollisia. Tästä esimerkkinä Kainuu Digital Summit 2024 esitelty Kainuuseen sijoitettu EuroHPC supertietokone LUMI, joka on tällä hetkellä Euroopan tehokkain ja maailman viidenneksi tehokkain supertietokone. LUMI:n taustalta löytyy todellinen eurooppalainen ekosysteemi, jossa osallisena on yksitoista Euroopan maata. Tämä yhteistyö luo pohjan korkealaatuiselle, kustannustehokkaalle ja ympäristön kannalta kestäväälle suurteho-

laskentaekosysteemille, joka perustuu aitoon eurooppalaiseen yhteistyöhön. LUMI:n laskentateho vastaa 1,5 miljoonan uusimman kannettavan tietokoneen suorituskykyä. Yksittäisellä maalla ei olisi mahdollisuutta yksin toteuttaa vastaavan mittakaavan hanketta. Kajaani on ihanteellinen sijoituspaikkaolosuhteiden puolesta LUMI:lle. LUMI käyttää 100 % vesivoimalla tuotettua energiaa ja sen hukkalämmöllä lämmitetään satoja Kajaanin kotitalouksia. (Kainuu Digital Summit 2024.)

Kola kertoo esimerkkinä toimivasta ekosysteemistä EnergySAMPO:sta, jossa on mukana isoja toimijoita, mutta myös pieniä paikallisia osajia Vaasan seudulta. Kaikilla tämän ekosysteemin seitsemällä toimijalla on yhteinen merkitys, olemassaolon syy ja se on tuottaa ratkaisuja hiilineutraalin yhteiskunnan tarpeisiin. Mukana on alan globaaleja toimijoita, mutta yhteiskunnan hiilineutraalius on niin iso haaste, ettei kukaan pysty sitä yksin ratkaisemaan. (Hietaniemi, 2023.)

3.1 Yhteiskunnallinen yritys osana ekosysteemiä

Kuvio 1. Yhteiskunnallisen yrityksen liittyminen ekosysteemiin

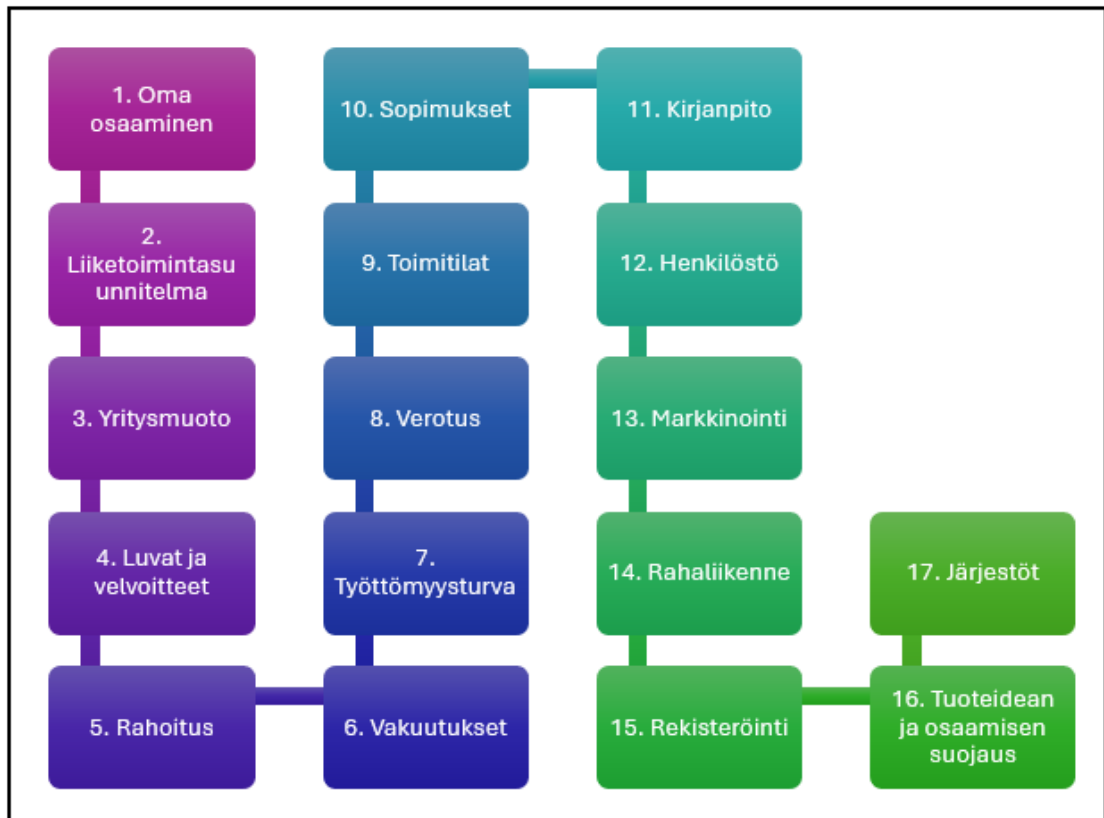
Laadimme yhteiskunnallisen yrityksen liittymisestä ekosysteemiin kuvion, joka auttaa näkemään niin yhteiskunnallisen yrityksen rooliin ekosysteemissä, kuin sen kuuluisan hämmäisyyden (Kuvio 1) toimialasta riippumatta. Laatimassamme kuviossa (Kuvio 1) avaamme käsitystä siitä, miten yhteiskunnallinen yritys voi kiinnittyä oman alansa ekosysteemiin. Epämääräisyys on omiaan kuvaamaan ekosysteemiä todellisimmillaan. Ongelmat, joihin tämän päivän toimijat etsivät ratkaisuja ovat luonteeltaan ja mittakaavaltaan sellaisia, ettei yksittäinen toimija pysty yksin niitä ratkaisemaan. Ekosysteemissä mukana olevat yritykset joutuvat onnistuakseen jakamaan niin tietoa kuin osaamista. Heidän menestyksensä on riippuvainen toisten ekosysteemiin kuuluvien, olipa se innovaatioekosysteemi tai yritysekosysteemi, yritysten menestymisestä. (Keränen & Kostilainen 2022.)

Suomessa työ- ja elinkeinoministeriö on vuonna 2021 julkaissut Suomen yhteiskunnallisten yritysten strategian, jonka tavoitteena on parantaa yhteiskunnallisten yritysten toimintaedellytyksiä. Eräs tavoitteista on lisätä uusien yhteiskunnallisten yritysten määrä ja tämän myötä luoda yhteiskunnallisten yritysten ekosysteemi. Tämän ekosysteemin toimijoiden tavoitteena on mahdollistaa yhteiskunnallisten haasteiden ratkaiseminen yhdessä. Yhteiskunnallisten yritysten osaamiskeskus on perustettu tämän ekosysteemimallin toteuttamista varten. Ekosysteemi tarvitsee onnistuakseen hyvän koordinoinnin. Ekosysteemien hakemat ratkaisut ovat mittakaavaltaan niin suuria, ettei niiden ratkaiseminen onnistu yksittäiseltä yritykseltä eikä edes kaikilta alan toimijoilta yhdessä. Onnistumisen ja etenemisen edellytyksenä on aito vuoropuhelu eri sidosryhmien kanssa. Sidosryhmiin kuuluvat toimijat pitää sisällään sekä julkisen että yksityisen puolen toimijat, kolmannen sektorin sekä kansalaisyhteiskunnan. Korkeakoulut ovat merkittävä toimija yhteistyön mahdollistajana. Ekosysteemiajattelu auttaa yhteiskunnallisia yrityksiä löytämään uusia yhteistyömalleja ja -tahoja sekä auttaa näkemään yhteistyön tuomat liiketoiminnalliset edut. Tätä pilottitoimintaa edistämään Suomessa on viime vuonna perustettu hautomoja ja kiihdyttämöjä tukemaan yhteiskunnallisten yritysten perustamista ja liiketoiminnan vahvistamista sekä luomaan pohjaa innovoinnille. (Keränen & Kostilainen 2022.)

Suomessa LUT-yliopistolla on alkanut 2023 Euroopan sosiaalirahaston (ESF+) rahoitteinen hanke, jonka tavoitteena on parantaa yhteiskunnallisten yritysten liiketoiminnan edellytyksiä. Hankkeeseen kuuluu 11 kumppania ja sen kokonaisbudjetti hankkeen ajalle (2023–2027) on noin 10 miljoona. Tavoitteena on vahvistaa sekä kansallisia että alueellisesti toimivia yhteiskunnallista yrityksiä sekä niiden toimintaa tukevia ekosysteemejä ja löytää mahdollisuuksia kasvuun sekä liiketoiminnan että yhteiskunnallisen vaikuttavuuden osalta. Tavoitteina mainitaan akateemisen tutkimuksen tulosten integrointi kansallisiin ekosysteemeihin, luoda uusia työkaluja vaikuttavuuden arviointiin, parantaa tiedonkeruuta ja analysointia. Diakonia-ammattikorkeakoulu Oy on myös yksi tämän hankkeen yhteistyökumppani. (LUT 2023).

Yhteiskunta, jossa elämme ja toimimme, rakentuu verkostoista ja yhteistyöstä, joita voidaan pitää myös kilpailun kannalta merkittävänä tekijöinä. Tehokkuuden sijaan haetaan innovaatioita. Yrityksen innovoinnin mahdollistaminen osana kilpailuyhteiskuntaa vaatii, että toimijoiden on etsittävä ja luotava uusia toimintatapoja, verkostoiduttava ja tehtävä yhteistyötä yli organisaatorajojen.

4 YRITYKSEN PERUSTAMINEN

Kuvio 2. Aloittavan yrittäjän muistilista (Suomi, i.a.-a)

Yrityksen perustaminen on prosessi, joka etenee vaiheittain. Tässä työssä käytettiin Digi- ja väestötietoviraston ylläpitämän suomi.fi verkkopalvelusivustolla olevan aloittavan yrittäjän muistilistan vaiheita myös aineistonanalyysivaiheeseen liittyvän abstrahoinnin luokittelussa (Suomi.fi i.a.-a).

Yrityksen perustamista varten tehty tiedonhaku tuotti useiden eri toimijoiden ylläpitämiä ohje- ja tukisivustoja. Päädyimme digi- ja väestötietoviraston ylläpitämään sivustoon, jonka tehtävä on edistää mm. Yhteiskunnan digitalisaatiota ja tarjota palveluita kansalaisten eri tarpeisiin. (Digi- ja väestötietovirasto, i.a..)

4.1 Yhteiskunnallisen yrityksen perustaminen

Yhteiskunnallisen yrityksen perustamiseen liittyy usein yritystä perustavan henkilön halu muuttaa maailmaa, jossa kohdataan yhteiskuntatasolla erilaisia haasteita ratkottavaksi. Usein myös katsotaan, että tämän kaltaisissa yrityksissä niitä ohjaavat missiolähtöiset yrittäjät, joiden tavoitteena on rakentaa parempaa tulevaisuutta. Yhteiskunnallisen yrityksen perustamisessa korostuu oman toimintaympäristön tunnistaminen sekä siihen liittyvien asiakkaiden tarpeet, joihin uusi yritys pyrkii toiminnallaan vastaamaan. Yhteiskunnallisen yritystä perustavien henkilöiden on siis syytä pysähtyä miettimään sitä, mikä on se haaste, johon he ovat hakemassa ratkaisua. Tärkeää on myös tiedostaa ja selvittää tämän haasteen juurisyitä, laajuus ketä haaste koskettaa, sekä mahdolliset aiemmat ongelman ratkaisukeinot. (Yhteiskunnallisten yritysten osaamiskeskus i.a.-c.)

Yhteiskunnalliset haasteet ovat usein luonteeltaan monimutkaisia. Niiden ratkaisemiseksi tarvitaan monipuolista osaamista sekä verkostoja. Verkostoituminen kannattaa, koska yleisesti on tunnistettu, että yhteiskunnallinen vaikutus kasvaa verkostojen avulla. Verkostoitumiseen on monia erilaisia keinoja. Erilaiset oman yhteiskunnallisen yrityksen yhteiskunnallisen tavoitteen edistämiseen liittyvät tapahtumat sekä saman tavoitteen parissa työskentelevien henkilöiden kanssa tehtävä yhteistyö ovat erinomaisia verkostoitumisen keinoja. (Yhteiskunnallisten yritysten osaamiskeskus i.a.-c.)

Yhteiskunnallisen yrityksen perustamisessa on myös tärkeää kiinnittää huomio toimintaan liittyvän vaikutusten ja vaikuttavuuden mittaamiseen. Tähän on olemassa erilaisia välineitä, joista vaikuttavuusketju-niminen työkalu toimii yhtenä sellaisena. Yhteiskunnallisen yrityksen toiminnalta edellytetään usein läpinäkyvyyttä sekä vastuullisuutta. Tässä asiassa apuna toimii vastuullinen viestintä, jota yhteiskunnallinen yritys välittää organisaatiosta ulospäin. Asioiden konkretisoiminen asioiden viestimisessä, sekä niistä kertominen riittävän ymmärrettävästi ja oikealle kohderyhmälle on tärkeää, jotta viestinvastaanottajalle välittyy rehellinen kuva yhteiskunnallisen yrityksen vastuullisuudesta. (Yhteiskunnallisten yritysten osaamiskeskus i.a.-c.)

Suomessa monen yrityksen liiketoiminta on sekä vaikuttavaa että vastuullista, vaikkakin se ei ole virallisesti yhteiskunnallinen yritys. Normaalin ja yhteiskunnallisen yrityksen erona voidaan pitää sitä, että yhteiskunnallisen yrityksen päätavoite on aina jokin yhteiskunnallinen päämäärä. Toinen merkittävä erityispiirre liittyy rajoitettuun voitonjakoon ja siihen, että yhteiskunnallinen yritys käyttää aina yli puolet voitostaan jonkin tietyn valitun yhteiskunnallisen päämäärän edistämiseksi. (Yhteiskunnallisten yritysten osaamiskeskus i.a.-c.)

Yritystoimintaa aloittelevia yrittäjiä on monenlaisia ja jokainen heistä poikkeaa toisestaan aina. Näin ollen tuen tarve saattaa vaihdella erilaisien taustatekijöiden takia. Aloittelevalla yrittäjällä on mahdollisuus erilaisiin maksuttomiin neuvontoihin, joista yhtenä esimerkkinä toimii yhteiskunnallisen yrityksen osaamiskeskus. Neuvonnan kohteena on yleensä seuraavat aiheet: liiketoimintaidean sparraaminen ja testaaminen; toiminnan käynnistäminen, hallinnon järjestäminen ja vaikuttavuuden mittaaminen. Yritystoimintaan liittyvistä rahoitusmahdollisuuksista on kerrottu tarkemmin tämän opinnäytetyön kappaleessa 2.3 Yhteiskunnallisen yrityksen rahoitus. (Yhteiskunnallisten yritysten osaamiskeskus i.a.-c.)

Työn tekemiseen ja yrittämiseen kuuluu erilaisten asioiden kokeileminen ja siihen tarvitaan ympärille sellainen kulttuuri, joka sallii muutoksen. Erilaiset yhteisöt mahdollistavat voimakkaiden muutoksien syntymisen. Näissä yhteisöissä korostuu erilaisten kokemusten jakaminen, jotka liittyvät niin onnistumisiin kuin epäonnistumisiin. Johtamis- ja hallintokulttuureilla on iso rooli edellä mainittujen asioiden toteutumisessa ja siksi onkin tärkeää, että nämä kulttuurit muodostuvat avoimuudesta, osallisuudesta sekä demokratiasta. (Yhteiskunnallisten yritysten osaamiskeskus i.a.-c.)

5 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITE

Tutkimuskysymys tässä opinnäytetyössä on: Mitkä seikat tulee ottaa huomioon yhteiskunnallisen yrityksen perustamisprosessissa, jotta sillä on mahdollisuus liittyä ekosysteemiin?

Opinnäytetyömme tarkoituksena on laadullisen tutkimuksen keinoin tarkastella yrityksen perustamisprosessiin liittyviä kriittisiä osa-alueita, jotka ovat merkityksellisiä yhteiskunnallisen yrityksen arvomaailmasta käsin tarkasteltuna. Tässä kehittämispainotteisessa opinnäytetyössä aineisto kerättiin asiantuntijahaastatteluin. Kerätyn aineiston perusteella pyrittiin ymmärtämään yhteiskunnallisen yritystoiminnan kriittiset tekijät, jotka vaikuttavat esimerkiksi yrityksen perustamisvaiheessa ja ekosysteemiin liittymisessä. Tässä tutkimuksessa haluttiin selvittää yhteiskunnallisen yrityksen vahvuudet, heikkoudet mahdollisuudet ja uhat, koska vaikuttaa että yhteiskunnallinen yritystoiminta on heikosti tunnettu käsite tällä hetkellä.

Kehittämistyön tavoitteena oli tuottaa yrityksen perustamisprosessiin tarvittavaa, mutta samalla kiinnostusta herättävää, tietoa yhteiskunnallisesta yrittäjyydestä, joka koostettiin infograafiksi. Tätä tietoa on mahdollisuus hyödyntää esimerkiksi yritysneuvonnassa tai terveys- ja sosiaalialan koulutuksen yrityshautomossa.

6 YHTEISTYÖKUMPPANI

Opinnäytetyön yhteistyöyrityksenä toimii oululainen yksityinen sosiaalialan yritys nimeltään Pohjolan Lapsi- ja Perhepalvelut. Pohjolan Lapsi- ja Perhepalveluiden nykyinen yritysmuoto on perinteinen osakeyhtiö, jonka yhtiöjärjestys ei tällä hetkellä mahdollista yleishyödyllisen toiminnan toteuttamista. Tästä johtuen opinnäytetyöntekijät halusivat lähteä etsimään yhteiskunnalliseen vastuunkantamiseen soveltuvia liiketoimintamalleja, joita uusilla alalle tulevilla toimijoilla on mahdollisuus huomioida toimintaansa perustettaessa.

Yhteistyöyritys on havainnut hyvinvointialueiden kilpailuttamien lastensuojelu- ja sosiaalihuoltolain mukaisia ostopalveluita tuottaessaan alan asiakkailta olevan tarpeita, joihin ei ole yksistään puitesopimuksen sisällä mahdollista vastata. Puitesopimuksen mukaiset palvelut ovat määriteltä laissa, ja tämän vuoksi palveluiden sisällöt eivät ole muokattavissa yksittäisen palveluntuottajan toimesta. Tämä on noussut esiin myös yrityksen omistajan ja toimitusjohtajan välisissä keskusteluissa, joissa on kartoitettu vaihtoehtoja yrityksen mahdollisuuksista olla mukana kantamassa yhteiskunnallista vastuuta omalla toiminta-alueella.

7 KEHITTÄMISPAINOTTEISEN OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

7.1 Kvalitatiivinen tutkimus

Kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimuksessa tutkijalla on tavoitteena löytää uusia näkökulmia tutkittavasta aiheesta. Tämän vuoksi tutkittavana olevaan aiheeseen perehdytään aineistoon avulla mahdollisimman yksityiskohtaisesti. Laadullisen tutkimuksen aineiston keräämisessä on mahdollistettava tutkittavien esiin nostamat näkökulmat ja ääni, tämä on hyvä muistaa tutkimusmetodeja valittaessa. Hyviä metodeja ovat mm. teemahaastattelu, osallistuva havainnointi ja erilaisten dokumenttien analyysit. Laadullisessa tutkimuksessa jokainen tapaus käsitellään, kuin se olisi ainutlaatuinen. (Hirsjärvi ym., 2009, s. 161–162, s. 164)

Laadullista tutkimusta käytetään usein, kun halutaan tarkastella ajankohtaisia kysymyksiä. Tutkimusta tehdessä tutkijan tulee etäännyttää itsensä tutkittavasta kohteesta ja lähtökohtaisesti epäillä kaikkea valmiiksi annettua. (Juhila, 2021a.) Tämän opinnäytetyön aiheen valinnassa olemme törmänneet kommentteihin, minkä mukaan yhteiskunnallinen yrittäjyys on puuhastelua, eikä sillä ole todellista liiketaloudellista mahdollisuutta menestyä. Laadullinen tutkimus kiinnittyy erilaisiin aineistoihin ja niistä tehtävään analysointiin. Tämä ei tarkoita, että laadullinen tutkimus toteutettaisiin ilman teoreettisuutta. Laadullisessa tutkimuksessa nostetaan esiin aiheen käsittely muun muassa kirjallisuudessa sekä millaisia tuloksia aiemmat tutkimustulokset aiheesta ovat. (Juhila, 2021b.) Laadullisesta tutkimuksesta rakensimme pelkistetyn prosessikuvauksen (Kuvio 3) helpottamaan opinnäytetyö-työskentelymme hahmottamista.

Kuvio 3. Opinnäytetyön prosessikuvaus

Kehittämistyön tarkoituksena oli selvittää yrityksen perustamisprosessiin liittyviä kriittisiä osa-alueita, jotka ovat merkityksellisiä yhteiskunnallisen yrityksen arvomaailmasta käsin tarkasteltuna. Kun kyse on kehittämisestä, on teemaan olemassa useita toimivia lähestymistapoja. Lähestymistapa pitää sisällään piirteitä useista tutkimustyypeistä, mikä on tavallista laadullisessa tutkimuksessa. Oppikirjoissa kannustetaan välttämään tutkimuksen tekemisessä liian mustavalkoista lähestymistapaa, tutkijaa kannustetaan luovuuteen ja rohkaistaan poimimaan kustakin lähestymistavasta ne piirteet, jotka sopivat parhaiten omaan kehittämistyöhön (Ojasalo ym., 2016, s. 51). Vaikka tämän opinnäytetyön toteuttamisessa käytämme ensisijaisesti tapaustutkimusta (Hirsjärvi ym., 2009, s. 162.) tulee siinä näkymään piirteitä mm. fenomenografiasta (Metsämuuronen 2006, s. 232–234). Päädyimme tapaustutkimukseen tiedonhaun strategiana, koska sen nähdään olevan askel toimintaan ja tuloksia voidaan soveltaa käytännössä. Helposti ymmärrettävä raportointi tukee tätä vaihtoehtoa, sillä raportoinnissa suositetaan helposti ymmärrettävää kieltä vaikean tieteellisen kirjoittamisen sijaan. (Metsämuuronen 2006, s. 214–215.)

Tarkasteltaessa yhteiskunnallisen yrityksen suhdetta ekosysteemiin puoltaa tapaustutkimus paikkaansa, sillä sen avulla on mahdollista ymmärtää kehitettävää kohdetta syvemmin ja aikaansaada uusia kehittämis ehdotuksia. Tapaustutkimuksen avulla saadaan tietoa tässä ajassa tapahtuvassa ilmiöstä sen luonnollisessa toimintaympäristössä, joka on tämän kehittämistyön tapauksessa liiketoiminta-alueena oleva hyvinvointialue. (Ojasalo ym., 2016, s. 52–53.) Fenomenografia selvittää ihmisten käsityksiä asioista. Käsitykset asioista ovat muuttuvia, dynaamisia. Fenomenografian mukaan on olemassa yksi maailma, josta jokainen muodostaa oman kuvan pohjaten sen esimerkiksi koulutustaustaansa, sukupuoleensa sekä kokemuksiinsa. (Metsämuuronen 2006, s. 232.)

Tapaustutkimuksen nähdään olevan toimiva vaihtoehto, kun kehittämistyön tavoitteena on tuottaa tiedon lisäksi lopputuotteena infograafi yhteiskunnallisen yritystoiminnan perustamisvaiheessa huomioitavista kriittisistä tekijöistä. Tapaustutkimuksessa tutkittavia kohteita on käytännössä vain yksi. Tutkittava tapaus voi olla organisaatio, tapahtuma, toiminto tai prosessi. Tässä työssä tarkasteltavana on yrityksen perustamisprosessi yhteiskunnallisen yrittäjyyden näkökulmasta. On pidettävä tärkeänä, että tapaustutkimuksessa kohde nähdään kokonaisuutena. Kohde valikoituu aina käytännön tarpeen ja kehittämistyölle asetetun tavoitteen määrittämänä. (Ojasalo ym., 2016, s. 52–53.)

Tapaustutkimus alkaa analysoitavasta tai tutkittavasta tapauksesta. Kehittämisen kohteena olevasta tapauksesta tutkimuksen tekijällä on olemassa jossakin määrin aiempaa tietoa, jonka avulla kehittämistehtävä pystytään määrittelemään. Opinnäytetyöntekijöillä on perustiedot yrityksen perustamisesta. Tässä työssä kehittämisen kohteena on täydentää yrityksen perustamiseen liittyvää prosessia sillä tiedolla, mikä on merkityksellistä yhteiskunnallisen yrittäjyyden näkökulmasta tarkasteltuna. Prosessin alussa tarkkaa kehittämiskohdetta on vaikea määrittää, sillä se täsmentyy työn edetessä. On myös mahdollista, että kehittämisprosessin aikana alkuperäinen kehittämiskohde muuttuu tai muokkaantuu. Tämän vuoksi tapaustutkimus vaatii onnistuakseen hyvää perehtymistä. (Ojasalo ym., 2016, s. 53–54.) Tämän opinnäytetyön alkuperäinen ajatus suunnitelmavaiheessa oli pohtia mitä lisäarvoa

yhteiskunnallinen yrittäjyys toisi lastensuojelupalveluita tuottavalle yritykselle. Opinnäytetyön tietoperustaa koostettaessa fokus tarkentui tarkastelemaan yhteiskunnallisen yrityksen kriittisiä tekijöitä liiketaloudellisesti kannattavan yritystoiminnan ja ekosysteemiin liittymisen näkökulmasta.

Tapaustudkimuksessa käytetään tyypillisesti niin laadullisen kuin määrällisen tutkimuksen menetelmiä. Aineistoa kerätään mm. analysoimalla kirjallisia aineistoja ja haastattelemalla. Haastattelu voidaan toteuttaa esimerkiksi avoimena haastatteluna. Haastattelua pidetään joustavana tutkimusmenetelmänä ja sitä voidaan hyödyntää monella eri tavalla. Tapaustudkimuksessa voidaan käyttää monipuolisia menetelmiä kuten esimerkiksi aivoriihiyöskentely, blueprint, haastattelu ja benchmarking. (Ojasalo ym., 2016, s. 55.) Tässä tutkimuksessa opinnäytetyöntekijöiden ja haastateltavien välillä ei ollut minkäänlaista aiempaa yhteyttä, vaikkakin yksi haastatelluista asiantuntijoista toimi opettajana Diakonia-ammattikorkeakoulussa haastatteluprosessin aikana. Haastateltavat ovat mukana asiantuntijaroolista käsin ja opinnäytetyön tekijät tutkijan roolissa.

7.2 Tutkimuksellinen kehittämistyö

Kehittämispainotteista työtä tehtäessä on olemassa kaksi ääripäätä tieteellinen ja arkiajatteluun perustuva kehittäminen. Luotettavan tutkimustuloksen saavuttamiseksi on aloitusvaiheen vapaasta ideoinnista siirrytty tutkimuksellisen kehittämisen viitekehykseen. Tutkimuksellisen kehittämistyön tavoitteena on ratkaista käytännöstä nousevia ongelmia tai kehittää uusia toimintamalleja vastaamaan olemassa olevan toimintaympäristön tarpeita. Aktiivinen vuorovaikutus eri toimijoiden ja osapuolten välillä korostuu ja vie kehittämistyötä eteenpäin. (Ojasalo ym., 2014, s. 17–19, s. 21.)

Tämän kehittämistyön idea nousi esiin opinnäytetyön suunnitelmavaihteen yhteydessä opinnäytetyöntekijöiden omista työarjen esiin nousseista havainnoista lastensuojelun nykytilasta sekä siellä jo ilmenevistä- ja tulevista haasteista. Opinnäytetyöntekijöillä on halu kehittää ja löytää uusia toimintatapoja,

joilla voidaan vastata kestävästi niin sosiaalialan tarpeisiin kuin yhteiskunnallisen yritystoiminnan asettamiin vaatimuksiin. Tutkimukselliseen kehittämistyöhön kuuluu uusien ideoiden, käytäntöjen tai palveluiden tuottamista ja toteuttamista. Merkittävänä erona tieteellisen ja tutkimuksellisen kehittämistyön kohdalla voidaan nähdä päämäärä: halutaanko kirjoittaa uutta teoriaa vai kehittää käytännön parannuksia ja luoda täysin uusia ratkaisuja. Tutkimuksellinen osuus on järjestelmällinen, analyyttinen ja kriittinen (Ojasalo ym., 2014, s. 17–19, s. 21.)

7.3 Haastattelu

Kehittämispainotteisen opinnäytetyön tutkimuksellinen vaihe aloitettiin haastatteluiden muodossa. Haastateltavat henkilöt valikoitiin yhteiskunnalliseen yrittäjyyteen sekä lastensuojelutoimialaan liittyneiden asiantuntijuuksien osalta. Haastattelukutsut lähetettiin aluksi kolmelle haastateltavalle. Näistä kaksi suostui haastatteluun ja yhtä haastateltavaa ei tavoitettu haastatteluvaiheen (kesäkuu 2024) aikana. Kolmas haastateltava löydettiin toisena haastatellun henkilön avulla. Haastatellut henkilöt olivat; Ari Nieminen, lehtori, Diakonia-ammattikorkeakoulu (H1), Heidi Similä, aluesuunnittelija, Live-säätiö Yhteiskunnallisten yritysten liiketoimintaedellytysten parantaminen – koordinaatiohanke (H2), Anu Kettunen, projektipäällikkö, Live-säätiö Yhteiskunnallisten yritysten liiketoimintaedellytysten parantaminen – koordinaatiohanke (H3).

Haastattelut toteutettiin kesäkuussa 2024. Opinnäytetyöntekijät lähettivät haastattelukutsut liitteineen haastateltaville heidän työ sähköposteihinsa. Varsinainen haastattelukutsu kirjoitettiin sähköpostiviestin yhteyteen kaikille haastateltaville saman muotoisesti ja sähköpostiviestin liitteiksi laitettiin haastattelutiedote (Liite 1), jossa on lyhyesti kerrottu minkä tyyppisestä opinnäytetyöstä on kyse ja ketkä sitä ovat tekemässä. Haastattelutiedotteen lisäksi sähköpostiliitteiksi lisättiin vielä suostumuslomake (Liite 2) sekä teemahaastattelurunko (Liite 3). Haastattelua ennen etukäteen lähetetyt materiaalit helpottavat haastateltavan henkilön valmistautumista itse

haastatteluun ja mahdollistaa samalla mahdollisimman kattavan tiedon saamisen tutkittavasta aiheesta. (Tuomi ja Sarajärvi. 2018, s. 85–86.)

Haastattelut toteutettiin teemahaastatteluina. Teemahaastattelussa on tavallista, että haastattelun teema on haastateltavan tiedossa, mutta kysymyksistä puuttuu tarkka struktuuri ja niiden järjestystä on mahdollista muuttaa. (Hirsjärvi ym., 2009, s. 208.). Tämän opinnäytetyön haastatteluteemat jakaantuivat SWOT-analyysimenetelmään kuuluviin osa-alueisiin; vahvuudet, heikkoudet, mahdollisuudet sekä uhat. Hyödynsimme tätä yleisesti käytettyä nelikenttäjakoa haastatteluaineiston keräämisessä sekä sen analysoinnissa. Nelikentän osa-alueista vahvuudet ja heikkoudet toimivat tutkittavan aiheen sisäisen tarkastelun näkökulmina. Mahdollisuudet ja uhat toimivat sen sijaan tutkittavan aiheen ulkoisina tarkastelun kohteina. Tämän lisäksi yhtenä haastatteluteemana toimi tutkittavan aiheen suhde ekosysteemiin ajatteluun. Teemahaastattelurungon sisältö on kuvattu liitteessä 3.

Ennen haastatteluja opinnäytetyöntekijät olivat sopineet työnjaosta haastatteluiden toteuttamisen osalta. Toinen opinnäytetyöntekijä toimi haastattelijana kaikissa haastatteluissa käyttäen samalla ääninauhuria, joka toimi haastatteluiden äänentallentimena. Toinen opinnäytetyöntekijä vastasi teams-tapaamisten järjestämisistä, haastattelutilanteiden tallentamisesta sekä litterointiominaisuuden toteutumisesta. Haastatteluiden aikana haastateltavien kanssa käytiin suullisesti läpi haastatteluun liittyvät suostumus- ja lupa-asiat. Kaikki haastateltavat antoivat suullisen suostumuksensa haastatteluihin. Haastatteluiden aikana haastateltavalle jaettiin teamsin näytön välityksellä teemahaastattelun kysymykset, jotka mahdollistivat haastateltavien tarkastella esitettyä kysymystä vielä erikseen käyttämänsä laitteen näytöltä. Teemahaastatteluissa hyödynnettiin avointa haastattelumenetelmää, jossa haastattelija ja haastateltava keskustelivat tarkasteltavana olevasta aiheesta ennakkoon annetun teeman mukaisesti. Keskustelu oli vapaata ja haastattelun osapuolet osallistuvat siihen tasapuolisina. (Ojasalo ym., 2016, s. 108–109.)

7.4 Aineiston käsittelyn prosessi

Tätä opinnäytetyötä tehdessämme halusimme oman tekemisemme selkeyttämiseksi ja tueksi luoda erilaisia graafisia prosessikaavioita, sillä erilaisina toimijoina ja oppijoina visuaalinen kuva voi helpottaa asioiden hahmottamista. Tästä esimerkkinä aineiston analyysiä kuvaava kuvio 4 sivulla 35. Tässä työssä äänitemateriaalia kertyi yhteensä 164min. Tämän jälkeen ääniaineisto litteroitiin. Litteroinnissa nauhoitettu aineisto purettiin kirjalliseen muotoon. Ennen litteroinnin aloittamista oli päätettävä, kirjoitetaanko materiaali kirjakieliseen muotoon vain puhekielisenä. Litteroitua aineistoa kertyi yhteensä 81 sivua. Tämä opinnäytetyö on kehittämispainotteinen, joten sanoilla ja niiden sävyillä on merkitystä saatavan tiedon jatkotyöstämisen kannalta, minkä vuoksi litterointi tehtiin sanatarkasti. (Ojasalo ym., 2016, s. 110.)

Automaattisen ohjelman tekemä aineisto tarkistettiin, jonka jälkeen litterointia korjattiin vastaamaan alkuperäistä äänitettä. Automaattisesti tuotettuja tekstitalenteita jouduttiin tarkentamaan useita kertoja, sillä haastattelujen äänen tallentuminen muunsi sanoja ja pyrki kirjaamaan englanninkieliset sanat, jolloin niiden merkitys usein muuntui tai vääristyi täysin. Esimerkkinä sana social value integrated (SVI) muuntui litteroinnissa muotoon soul show valju integrated. Tämän jälkeen äänitteitä kuunneltiin ja kirjattiin muistiinpanoja tutkimuskysymykseemme liittyen ja verrattiin niitä litteroituun materiaaliin. Tutkimustulosten esittelyvaiheessa sitaateista poistettiin ylimääräiset täytesanat, kuten esimerkiksi “niinku”, “tota” ja “tota noin”, jotka eivät muuttaneet varsinaisen sitaatin merkitystä.

Litteroinnin jälkeen aineisto luetaan riittävän monta kertaa läpi, jotta sisältöjä voidaan analysoida ja löytää niin mahdollisia yhtymäkohtia kuin eriäväisyyksiä materiaalien välillä. Analysointi vaiheessa kiinnitetään huomiota myös mahdollisiin yhtymäkohtiin suhteessa käytettyyn teoriaan. (Ojasalo ym., 2016, s. 110.) Tässä vaiheessa aineistosta etsittiin ilmaisuja, jotka liittyivät tutkimuskysymykseen. Alkuperäisilmaisut koottiin taulukkoon, jonka jälkeen ilmaisut pelkistettiin. Tätä vaihetta seurasi ilmaisujen ryhmittely, joka ohjasi

alaluokkiin jaossa. Aineiston pelkistämisestä sekä alaluokittelusta on esimerkki taulukossa 1.

Taulukko 1. Esimerkki aineiston pelkistämisestä ja alaluokittelusta

Alkuperäinen ilmaus	Pelkistetty ilmaus	Alaluokka
VAHVUUDET		
<p><i>“Vahvuuksia on varmaan se, että yritystoimintaan on vähemmän säänneltyä kun julkisen sektorin toiminta ja siellä on mahdollisuus tehdä.”</i></p>	<p>Ei ole sidottu byrokraattisiin rakenteisiin</p>	<p>1.Organisaation dynamiikka on joustava</p>
<p><i>“Vahvuuksia on varmaan se, että yritystoimintaan on vähemmän säänneltyä. Kun julkisen sektorin toiminta ja siellä on mahdollisuus tehdä.”</i></p>	<p>Demokraattinen hallintotapa</p>	<p>2.Organisaation hallintotavassa korostuu demokraattisuus</p>

Aineiston ryhmittelyn jälkeen siirryttiin tekemään käsitteellistämistä - abstrahointia, joka tuotti yläluokkajaon. Aineiston abstrahoinnista on esimerkki taulukossa 2. Pääluokat muodostuivat aloittavan yrittäjän muistilistasta aiemmin kuvatun kuvio 2 mukaisesti.

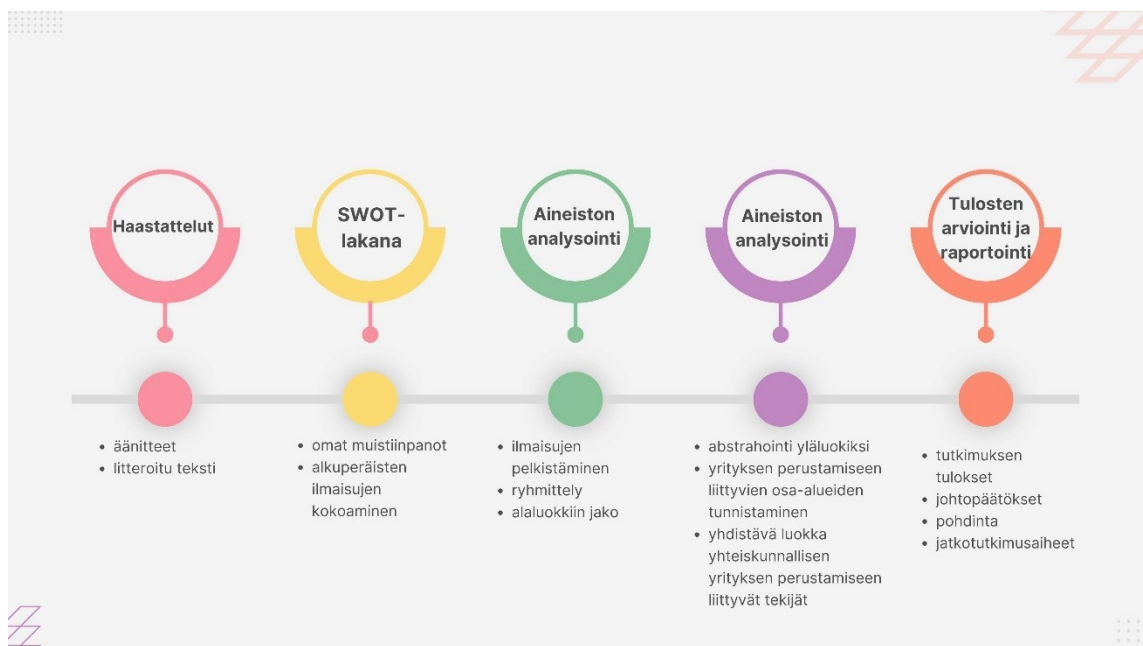
Taulukko 2. Esimerkki aineiston abstrahoinnista

Ataluokka	Yläluokka	Päälouokka	Yhdistävä luokka
VAHVUUDET			
1. Organisaation dynamiikka on joustava	Yrityksen toimintakulttuuri	2. <u>Liiketoimintasuunitelma</u>	Yhteiskunnallisen yritystoiminnan liittyminen yrityksen perustamisprosessiin.
2. Organisaation hallintotavassa korostuu demokraattisuus	Demokraattinen hallintotapa	2. <u>Liiketoimintasuunitelma</u>	Yhteiskunnallinen yritys ja yrityksen perustamisprosessi.
3. Organisaation toiminnassa sitoutuneisuus näyttäytyy monipuolisesti/läpi leikkaavasti	Sitoutuneisuus osana yrityksen toimintakulttuuria	2. <u>Liiketoimintasuunitelma</u> + 12. Henkilöstö	Yhteiskunnallisen yrityksen arvomaailma osatekijänä yrityksen perustamisprosessia.
4. Oman osaamisen tunnistaminen osana liiketoimintaympäristöä ja palveluvalikoimaa	Liiketoimintaosaaminen	1. Oma osaaminen	

Haastattelun rakenteen vuoksi aineisto pystyttiin jo tässä vaiheessa jakamaan nelikenttiin. Teemoittelun jälkeen aineistosta tarkasteltiin esiin nousevia tekijöitä, jotka olivat yhteisiä kaikille haastateltaville. Nämä muuttujat tai ilmiöt voivat liittyä teemoihin, mutta on myös mahdollista, että materiaalista nousee yllättäviä asioita. Materiaalia tarkasteltaessa oli tärkeä löytää yhteys esiin nousseiden asioiden välillä, etenkin jos niiden ilmeneminen oli säännönmukaista. Yhteyksiä tarkasteltaessa asiat pystytään yleensä ryhmittelemään yhteisten piirteiden pohjalta. Voidaan etsiä vastakohtia ja ryhmiä voi olla useampiakin kuin kaksi. Luokittelu perustuu siihen mikä kehittämistehtävässä on merkittävää. (Ojasalo ym., 2016, s. 110–111.)

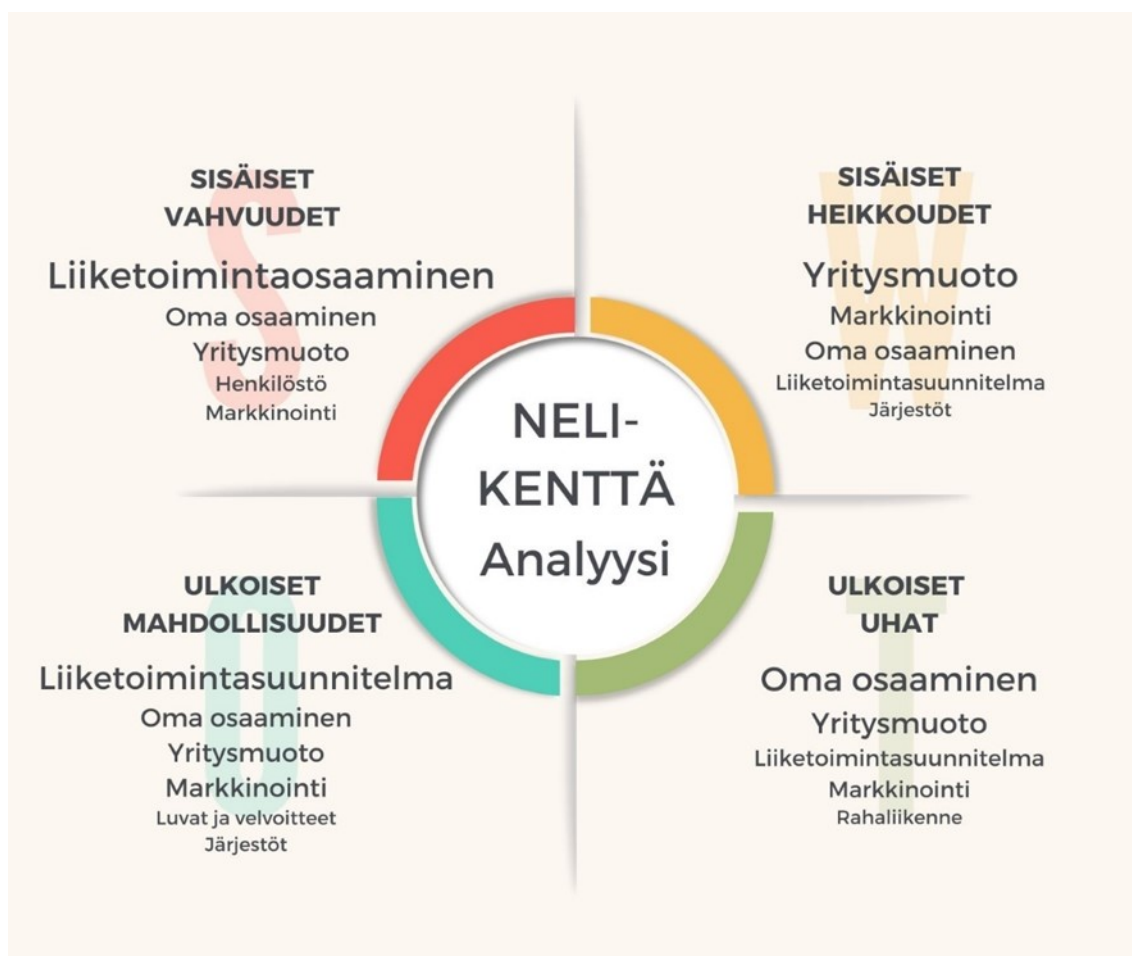
Analysoitaessa haastattelusta saatua aineistoa, on hyvä muistaa, että määrällä ei pyritä korvaamaan laatua eikä se vaikuta siihen. Haastattelujen määrä on

suhteessa tarkasteltavana olevaan kehittämistehtävään ja sen tavoitteisiin. Analysointivaiheessa tarkastellaan aineiston kylläntymistä eli saturaatiopistettä. Saturaatiopiste saavutetaan silloin, kun haastatteluista ei enää noussut esiin mitään uutta olennaista tietoa kehittämistehtävän kannalta. Tässä työssä saturaatiopisteen saavuttamiseen johtaneita havaintoja nousi jokaisen asiantuntijan haastatteluissa. Esimerkiksi jokainen haastateltava nosti esiin liiketoimintaosaamisen merkityksen joko yhteiskunnallisen yrittäjyyden menestystekijänä tai uhkatekijänä haastattelun vaiheesta riippuen. Haastatteluaineisto olisi hyvä analysoida mahdollisimman pian haastattelujen jälkeen, jolloin asiat ovat vielä hyvin haastattelijan muistissa. (Ojasalo ym., 2016 s.110–111.)

Kuvio 4. Aineiston käsittelyn vaiheita tässä työssä.

8 HAASTATTELUN TULOKSET

Kuvio 5. Aineistonanalyysivaiheessa esiin nousseet pääluokat sisäisen ja ulkoisen tarkastelun tuloksena.

Aineiston analyysivaiheen pääluokat käsiteltiin kvantitatiivisia menetelmiä apuna käyttäen. Pääluokittelun yhteydessä noudatettiin samaa numerointijärjestystä, kuin yrittäjän muistilistan osioissa (Kuvio 2). Näitä edellä mainittuja pääluokkia oli kirjattu opinnäytetyöntekijöiden laatimaan taulukkoon yhteensä 154 kertaa, joista kolme pääluokkaa erottui selkeästi muista taulukossa mainituista pääluokista. *Liiketoimintaosaaminen*-pääluokka esiintyi 44 kertaa, *oma osaaminen*-pääluokka esiintyi 42 kertaa, ja *yritysmuoto*-pääluokka esiintyi 35 kertaa.

Tulosten luotettavuuden ja käytettävyyden kannalta on tärkeää, että niin tutkija kuin lukija ymmärtää analyysimenetelmän symbioottisen suhteen neljän eri osa-alueen välillä. Ilman tätä ymmärrystä on vaarana, että tulosten tulkinnassa

muodostuu virheellinen lopputulema. Tässä opinnäytetyössä lähdettiin selvittämään asiantuntijahaastatteluin yhteiskunnallisen yritystoiminnan perustamisvaiheessa huomioitavia asioita. Teemahaastattelurunko (Liite 4) jaettiin kysymyksien osalta SWOT-analyysimenetelmän rakenteeseen pohjautuvan nelikentän sisäisiin osioihin (vahvuudet ja heikkoudet) ja ulkoisiin osioihin (mahdollisuudet ja uhat). Näiden osioiden lisäksi haastattelussa kerättiin tietoa yhteiskunnallisen yrityksen suhteesta ekosysteemiseen ajatteluun.

Haastatteluaineiston analysoinnin ja sen yhteydessä tehdyn luokittelun jälkeen opinnäytetyöntekijöille muodostui mahdollisuus tarkastella pääluokkien lukumäärällistä esiintyvyyttä tehtyjen haastatteluiden osalta. Abstrahointivaiheessa laaditusta taulukosta laskettiin pääluokat, jonka jälkeen tiedossa oli eri pääluokkien esiintyvyys. Tässä opinnäytetyössä näitä pääluokkia oli yhteensä 17 kappaletta ja ne muodostuivat aiemmin kuviossa 2 esitetyn yrittäjän muistilista mukaisista osioista.

8.1 Yhteiskunnallisen yritystoiminnan sisäinen tarkastelu

Haastattelun ensimmäisenä teemana oli yhteiskunnallisen yrityksen sisäinen tarkastelu vahvuuksista ja heikkouksista käsin. Vahvuusosiossa haastateltujen asiantuntijoiden vastauksissa nousi esiin tekijöitä, jotka kiinnittyivät seuraaviin yrityksen perustamisen osa-alueisiin: liiketoimintasuunnitelma, oma osaaminen sekä henkilöstö. Suurin esiintyvyys (16 kertaa) oli *liiketoimintasuunnitelma*-pääluokalla, toiseksi eniten esiintyvyyttä oli *oma osaaminen*-pääluokalla ja kolmanneksi sijoittuivat samalla esiintyvyydellä *yritysmuoto*- ja *henkilöstö*-pääluokat.

Haastateltavat (H1, H2 ja H3) olivat kaikki yhtä mieltä siitä, että demokraattinen hallintotapa ja vastuullisuus liittyvät vahvasti yhteiskunnalliseen yritystoimintaan ja se on hyvä huomioida jo yrityksen perustamisvaiheessa.

Vahvuutena voi pitää myös sitä, että yhteiskunnallisen yrityksen pitäisi olla hallinnollisesti tällainen aika demokraattinen, että siinä

osallistujat pääsee vaikuttamaan siellä ja sitä voi pitää myös vahvuutena. (H1)

Kyllähän siis yhteiskunnallisiin yrityksiin liittyy myös tyypillisesti tällainen, ylipäättään vastuullisuus osallisuus, demokraattinen hallintomalli. (H2)

Miten tällä hetkellä yhteiskunnallisia yrityksiä luokitellaan mitä sinne laitetaan, niin kuitenkin edellyttäisiin sitä, että siellä hallintotavassa on se demokratia, jollain tapaa huomioituna, niin sekin on jo sellainen yrityksen vahvuus mun näkökulmasta. (H3)

Liiketoimintasuunnitelmaan liittyvässä luokittelussa osa haastatelluista näkivät demokraattisen hallintotavan lisäksi yhteiskunnallisen yrityksen sisäiseksi vahvuustekijäksi yrityksen toimintakulttuurin ja siihen liittyvän joustavuuden organisaation dynamiikassa.

Tietynlainen ihmisläheisyys, että jos nyt vertaa vaikka ihan kylmästi johonkin toiseen monikansalliseen toimijaan, niin kyllä varmaan yhteiskunnalliset yrityksellä on se oman toimintakentän tuntemus ja asiakkaiden tuntemus semmoinen plussa. Ja sitten tietynlainen ketteryys reagoida tilanteiden mukaan, että ehkä vähän joustavampia organisaatioita monesti, kun sitten toisenlainen organisaatio. Varsinkin, että jos se ei ole se taloudellinen juttu, se ensimmäinen ja vaikuttavin tekijä niin ehkä siellä sitten senkin uhalla, välillä toimitaan enemmän sinne sen oman päämäärän suuntaan. (H2)

Toiseksi eniten esiintynyt pääluokka sisäisissä vahvuuksissa oli oma osaaminen-pääluokka. Tässä haastateltavat näkivät vahvuudeksi yhteiskunnallisen yritystoimintaan liittyvien toimijoiden oman osaamisen sekä asiakastarpeiden tunnistamisen. Myös toimijoiden sitoutuneisuus ja yritystoimintaan liittyvä arvolähtöisyys esiintyivät haastateltujen asiantuntijoiden vastauksissa.

Se, mikä nyt ylipäättään eniten erottaa muista yrityksistä, niin tää tällainen arvolähtöisyys. Kyllä mä näen sen vahvuutena, että siellä on semmoinen, ei nyt kaikilla, mutta ehkä yleensä on semmoinen jonkunlainen palo. Ja vahva sitoutuminen sen asian taakse ja sen päämäärän mikä nyt on valittukaan niin sen taakse. Nyt siis puhun yrityksen perustajista, mutta että mä nyt ajattelen, että samaa pätee myös työntekijöihin ja asiakkaisiin, sitoutuminen on varmaan vahvempaa. (H2)

No kyllä varmaan sekin on vahvuus, että yhteiskunnallisen yrityksen perustajat on tietysti usein hyvin sitoutuneita siihen asiaan mitä he

haluavat edistää. Heillä on hyvä motivaatio usein ammattitaustaa taustalla, että tietää mistä on kysymys. Ja niin se motivaatio ja sitoutuneisuus on vahvaa, että siitä voi pitää kanssa vahvuutena. (H1)

No kyllä se mun mielestä on semmoinen jonkunlainen punainen lanka koko ajan, että vaikka totta kai nyt kun liiketoiminnasta puhutaan, niin se pitää olla kannattavaa. Mutta se ei ole se tärkein juttu, että alusta asti mietitään ne asiat sillä lailla, että se on sekä taloudellisesti kestävä, että sitten muullakin tavalla kestävä, se päämäärä sitten toteutuu eikä jää sinne bisneksen jalkoihin. (H2)

Kolmantena esiintyvyyden osalta kertaalleen luokittelussa nousi esiin *yritysmuoto-* pääluokka. Sisäiseksi vahvuudeksi haastattelussa nousi yhteiskunnallisen yrityksen mahdollisuus osoittaa toimintansa vastuullisuus, ja sitä kautta neuvotella yritykselle halvempia pankkilainoja.

Onhan tää vaikuttavuuden mittaaminen ja todentaminen sellainen asia, mitä tällä hetkellä korostetaan hyvin paljon. Esimerkiksi, mitä olen kuullut, että pankkien lainojen ehdoissa on nykyään sitä, että yritysten pitää todentaa omaa vastuullisuuttaan. Täähän on yks hyvä keino ja sillä voisi olla vaikka halvempia pankkipäivän korkoja. Siitä näkökulmasta vielä yksi vahvuus yhteiskunnallisiin yrityksiin, että voi saada halvempia lainakorkoja, jos pystyy sitä vastuullisuuttaan osoittamaan. (H3)

Yhteiskunnallisen yritystoiminnan sisäisessä tarkastellussa heikkoustehtäviköiksi ilmeni haastattelujen perusteella samoja pääluokkia, kuin aiemmin mainitussa vahvuustekijöissä. Tässä nelikentän heikkoudet- osiossa haastateltavien vastauksissa suurin esiintyvyys oli *yritysmuoto-*pääluokalla viidellätoista (15) kerralla. Toiseksi suurin esiintyvyys oli *markkinointi-* pääluokalla kolmella kerralla (13) kerralla ja kolmanneksi suurin esiintyvyys muodostui *oma osaaminen-* pääluokan osalta neljällä (4) kerralla.

Yhteiskunnallisen yrityksen tunnettuuden puute esiintyi haastatteluvastauksissa vahvana heikkoustehtäjänä. Tunnettuuden puute tulee esiin esimerkiksi yhteiskunnallisen yritysmuodon määrittelyyn liittyvissä haasteissa, toimintaan liittyvän tiedon ja lainsäädännön puutteina, jotka mahdollistavat väärinkäsityksien syntymisiä. *Markkinointi-*pääluokka esiintyi heikkoustehtäjänä 10 kertaa yhdessä

yritysmuoto-pääluokan kanssa tilanteissa, joissa haastatellut asiantuntijat toivat esiin yhteiskunnallisen yritystoiminnan tunnettuuden puutteita.

Yhteiskunnalliset yritykset ovat tosi tuntemattomia edelleen Suomessa. Ja moni yhteiskunnallinen yritys ei edes miellä, että on yhteiskunnallinen yritys. He itsekään välttämättä tiedä sitä, että se on. (H3)

Tyypillisten kriteerien pohjalta esiin nousseita, mutta se ei tarkoita sitä, että ne (yhteiskunnalliset yritykset) kaikki ihan oikeasti olisi yhteiskunnallisia yrityksiä tai mieltäsi olevansa sellaisia. Aika iso osa on tämmöisiä yhdistyspohjaisia ja sitten on niitä osuuskuntapohjaisia. Kyllä mä luulen, että tällä hetkellä varmaan niitä ihan puhtaasti osakeyhtiöpohjaisia on vielä aika vähän. (H1)

Haaste on, että kun meillä ei ole semmoista yhtenäistä määritelmää. (H3)

Usein kun puhutaan yhteiskunnallisesta yrityksestä, niin saatetaan sekoittaa siihen, että puhutaan tästä vanhasta sosiaalisten yritysten laista mitä mikä on kumottu. (H3)

Juridillisen yritysmuodon puutteellisuuden lisäksi yhteiskunnalliseen yritystoimintaan liittyvänä heikkoutena asiantuntijat näkivät myös yritysneuvojien tietämättömyyden kyseisen yritystoiminnan osalta. Suomi.fi-sivusto määrittelee yritysneuvoksi henkilön, joka auttaa yrityksiä kehittämään strategioitaan sekä ratkaisemaan yritystoiminnassaan esiin nousseita ongelmia (Suomi.fi i.a. -b).

Kyllä varmasti näkyy monessakin asiassa, että jos yritysneuvojissa on ihmisiä, jotka eivät tiedä mitä tää tarkoittaa, niin voisin kuvitella, että myöskin niin rahoittajissa ja muissa tämmöisissä tärkeissä sidosryhmissä niin on vielä paljonkin väärinymmärryksiä. (H2)

Sen lisäksi, että yritysneuvojien ei koeta tunnistavan yhteiskunnallisen yrityksen yritysmuotoa ja sen tuomia mahdollisuuksia, niin sen seurauksena toimintaan liittyvä potentiaali katsotaan jäävän vielä tunnistamatta ulkopuolisten tahojen osalta.

Just se, että se on vielä tuntematon koko liiketoimintamalli ja käsite, että kyllähän se vaikeuttaa sitä koko potentiaalin hyödyntämistä ja semmoista luottamuksen rakentamista. Mikä nähdäkseni yhteiskunnallisille yrityksille kuitenkin on tosi tärkeä juttu ja osa sitä brändiä. (H2)

Olisi myös potentiaalia paljon suurempaa, jos myös ehkä saataisiin jonkinlaisia lainsäädännöllisiä muutoksia aikaiseksi, jotka sitten tukisi vielä vahvemmin sitä yhteiskunnallista yritysten asemaa ja sitä toimintaa. (H3)

Siellä (Euroopassa) on erilaisia esimerkiksi verohelpotteita, mitkä sitten yhteiskunnalliset yritykset saa, kun he palkkaa esimerkiksi täsmätyökykyisiä henkilöitä tai pitkäaikaistyöttömiä tai muita vammaisia henkilöitä. Eli erilaisilla verohelpotteilla pystytään valtion puolelta kannustamaan yrityksiä siihen yhteiskuntavastuuseen. (H3)

Yhteiskunnallisen yritystoiminnan sisäisen tarkastelun tuloksena kolmanneksi eniten esiintyneenä heikkoutena oli *oma osaaminen*-pääluokka. Vastauksissa tämä edellä mainittu pääluokka esiintyi neljä (4) kertaa. Yhteiskunnallisen yrityksen toimijoiden vahva sitoutuminen voidaan nähdä myös heikkoutena tilanteessa, jossa yrittäjä pysyttäytyy liian vahvasti omassa tietyssä ajatuksessaan yritystoiminnan osalta. Tällöin on riski, että liikeidea jää kapeaksi, eikä sen toteuttamiseksi välttämättä löydetä/keksitä hyviä yhteistyökumppaneita. Myös yrittäjän puutteet ja osaamattomuus liiketoimintaosaamisessa näkyvät heikkouksina yhteiskunnallisessa yritysmuodossa.

Keskitytään vain yhteen asiaan ja sitten ei sen kapean näkökulman takia oikein pystytä keksimään niitä hyviä yhteistyökumppaneita mitä sen yrityksen perustaessa se yritys tarvitsee. Se tulee usein mieleen yritysten alkuvaiheessa, että siellä voi olla hyvä yksittäinen ajatus, mutta se, miten se liittyy siihen ympäristöön. (H1)

Jos kaikki (yhteiskunnallisen yrityksen toimijat) tulee tietyltä ammattialalta ja tiettyä asiaa, mitä ne ovat tehneet, niin sitten riski on se, että ne kaikki ajattelee samalla tavalla ja niillä kaikilla on samanlainen putkinäkö ja käsitteet. (H1)

Miten todennäköinen riski se on, että jos oikein intohimolla suhtaudut johonkin asiaan, niin voiko se sitten hämärtää sitä taloudellista puolta. Ymmärretäänkö tavallaan vaikka ajoissa, kun ei mene talouden kannalta hyvin, niin ymmärretäänkö vetää jarruja vai painetaanko sillä samalla palolla vaan loppuun asti ja eteenpäin. (H2)

Yhteiskunnalliseen yritystoimintaan liittyvä vääränlainen tieto ja ymmärrys voivat vaikuttaa yrittäjän omaan osaamiseen esimerkiksi siten, että yritystoiminnassa

jää hyödyntämättä yhteiskunnallisen yritysmuodon mahdollisuuksia liiketoiminnan kehittämisessä.

Usein kun puhutaan yhteiskunnallisesta yrityksestä, niin saatetaan sekoittaa siihen, että puhutaan tästä vanhasta sosiaalisten yritysten laista, mikä on kumottu. Tai sitten se, että ajatellaan, että yhteiskunnallinen yritys ei saisi tuottaa voittoa, että sekoitetaan tällaisiin voittoon tavoittelemattomiin toimintoihin. Tai sitten se, että yhteiskunnallisten yritysten pitäisi käyttää kaikki sen liikevoittonsa sitten yhteiseen hyvään. (H3)

Liiketoiminnan pitää olla kunnossa ja sitten tietysti se, että vähintään puolet siitä liikevoitosta pitää kierrättää takaisin yhteiseen hyvään. Se ei tarkoita sitä, että se pitäisi automaattisesti sijoittaa jonnekin muualle vaan sen voi vaikka investoida siihen omaan yritykseen ja kasvattaa sitä kautta sitä yritystä. Sekin jo katsotaan siihen, että se on yhteiskunnallinen yritys, kun ollaan sijoitettu takaisin siihen yhteiseen hyvään, kun sitä (yrityksen) toimintaa kasvatetaan. (H3)

8.2 Yhteiskunnallisen yritystoiminnan ulkoinen tarkastelu

Haastattelun toisena teemana oli tarkastella yhteiskunnallista yritystä ulkoisista mahdollisuuksista ja uhista käsin. Asiantuntijoiden vastauksissa mahdollisuus osiossa oli merkittävää hajontaa. Selkeiksi yhdistäviksi osa-alueiksi nousivat *liiketoimintasuunnitelma* (9 kertaa), *oma osaaminen* (5 kertaa), sekä *yritysmuoto* (4 kertaa) että *markkinointi* (4 kertaa) nousivat seuraaviksi.

Perustamisvaiheessa on tärkeä käydä kaikki vaiheet huolellisesti läpi ja ymmärtää liiketoimintasuunnitelman moninaisuus ja sen tuomat mahdollisuudet. Etenkin yhteiskunnallisen yrityksen toimijoiden pitää pystyä ajattelemaan ja etsimään liiketoiminnan mahdollisuuksia totutun laatikon ulkopuolelta. Asiantuntijat nostivat esiin alihankkijana toimimisen tuomat mahdollisuudet sekä liittymisen alalla ja toimialueella jo oleviin verkostoihin tai ekosysteemiin.

Ja se että koska siellä on se arvopohja ja se eetos taustalla, niin niillä pystytään tai ne kohdentuu nimenomaan semmoisia innovaatioihin, joilla pyritään ratkaisemaan niitä joitain yhteiskunnallisia haasteita. (H3)

Löydettäisiin oikeasti semmoisia kestäväällä pohjalla olevia ratkaisuja näihin ongelmiin, mitä meillä tällä hetkellä on, eikä sitten semmoisia laastarinratkaisuja. (H3)

Eli voi toimia myös isomman yrityksen ikään kuin vähän alihankkijana tai sen yrityksenverkostossa tai muiden toimijoiden verkostossa. (H1)

Liiketoimintasuunnitelmaan kuuluu myös oman toimialueen riittävän laaja tuntemus, mikä nousi esiin (H1) esittämässä mallissa. Yhteiskunnallinen yritys voi ratkaista alueellisia ongelmia tai ilmiöitä esimerkkinä jonkun tietyn asuin alueen rakenteesta johtuvat ongelmat tai vastaavasti nuorison esiin nostamat ongelmat kauppakeskuksen arjessa. Haastattelussa yrityksen joustavuus nähtiin ulkoisena mahdollisuutena. Toisaalta yhteiskunnallisen yrityksen löytämät hyvät toimintamallit tai ratkaisut voivat olla muunnettavaksi niin, että ne toimivat täysin eri toimintaympäristössä. Tästä esimerkkinä yhden haastateltavan (H3) esiin nostama esimerkki etäkuntoutuksesta, mitä viedään Afrikkaan.

Ratkaisee tällaisia sosiaalisia ekologisia ongelmia, niin sitten täytyy katsoa sitä ongelmaa tai pulmaa ja miettiä, että mitä kaikkea siihen liittyy. Ja esimerkiksi jos siinä on joku nuorisoon liittyvä ongelma tai sitten maahanmuuttajiin liittyvä ongelma, että miten se tulee esille jollain asuinalueella tai paikassa ja mitä siinä voisi sitten tehdä (H1)

Yksi yhteiskunnallinen yritys on kehittänyt Afrikkaan sellaista etävalitteistä kuntoutusta sinne jonnekin syrjäkylille. Aiemmin tällaisista ei ole ollut, miten tavallaan ne meidän ratkaisut, mitä on löydettävissä täällä, niin miten ne ei palvele pelkästään välttämättä Suomea vaan niin kun se, että oikeasti pyritään ratkaisemaan myös yhteiskunnallisesti sellaisia haasteita, minkä edessä nyt Eurooppa on. (H3)

Onko teille tuttu tää Vamos palvelut? Niin sehän on yhteiskunnallinen yritys ja se on esimerkki siitä, että vaikka alue on säännelty, se on paljon pääasiassa julkisen sektorin tekemää muuta. Nää on pystyneet kehittämään toimintatavan, joka on jossain määrin uusi ja joka on laajentunut Helsingistä. Onko ne nyt yhdellätoista vai kahdella toista paikkakunnilta vai miten on, mutta sanoisin, että se Vamos on esimerkki siitä, jossa on kyllä löydetty jotain uutta, joka on ollut nyt sitten menestyksestä, joka on laajentunut. (H1)

Sitten jos mä mietin, että aika usein yhteiskunnalliset yritykset on just vaikkapa kuntapuolen yhteistyökumppaneita. Sitten taas kunnat ei välttämättä ole tunnettuja siitä, että ne on niin kauhean ketteriä ja

joustavia toimijoita arvojen kautta, niin se heijastuu paljon laajemmin yhteiskuntaa ja sitä kautta luo sitä semmoista yhteistä hyvää laajemminkin. (H2)

H2 nosti esiin laajemmin tekijöitä, jotka vaikuttavat yrityksen ulkoisiin mahdollisuuksiin esimerkiksi yritysmuodon, sillä yhteiskunnallinen yritys ei nauti mitään erityisasemaa Suomessa, toisin kuin joissain Euroopan alueen maissa. Suomessa yhteiskunnallinen yritys ei nauti mitään verohelpotuksia, ja sosiaaliturvamaksut ovat samat kuin kaikille työllistäjille.

Pitäisikö ehkä keskustella enemmän siitä, että voisiko nää olla jotenkin jollakin tavalla erityisasemassa yritysten joukossa, että miten ei ne kuitenkaan ole ihan samalla viivalla, vaikka nyt ne joutuu olemaan samalla viivalla. (H2)

Baskimaassa on käytössä yrityksissä laskentamalli (SVI), jonka avulla jokainen yritys joutuu osoittamaan oman hyödyllisyyden toimialueelleen, toisin sanoen kuinka yhteiskunnalliseen yritykseen panostettu raha palautuu alueelle. Molemmat haastateltavat (H1 ja H2) nostivat esiin, että yrittäminen pitää vain aloittaa jostain sekä peräänkuuluttivat rohkeutta kokeilla muualla hyväksi havaittuja uusia ideoita käytännössä meilläkin. Suomessa ollaan heidän mukaansa jossakin määrin arkoja, sillä jos meillä luetaan ohjetta tai sääntöä jostain asiasta, täällä ajatellaan helposti, että kaikki mikä ei ole erikseen sallittua on automaattisesti kiellettyä.

Ja jos mä nyt oikein ymmärsin, niin se oli siis semmoinen laskentamalli, joka koskee siis kaikkia yrityksiä. Kaikki yritykset joutuu laskemaan sen tavallaan sen oman yhteiskunnallisen arvonsa. (H2)

Yksi meidän tehtävä on nimenomaan kerätä tällaisia ihan uudenlaisia ideoita, ja sitten toimitaan niitä tuonne meidän valtionhallintoon päin, että hei tällaisia ideoita ole maailmalla että voitaisiinko me kokeilla jotain vastaavaa (H2)

Siirryttäessä tarkastelemaan yhteiskunnallista yrittäjyyttä ulkoisten uhkien näkökulmasta oli esiin nousseiden pääluokkien esiintyvyys melko tasainen eikä yksikään pääluokka noussut merkittävästi esiin. Suurimmat ulkoiset uhkatekijät asiantuntijoiden näkemyksen mukaan liittyivät pääluokkiin seuraavasti: oma

osaaminen (8 kertaa), yritysmuoto (7 kertaa) ja liiketoimintasuunnitelma (6 kertaa). Oman osaamisen kapea-alaisuus on uhka, sillä yritystoiminnassa ei riitä, että hallitsee vain jonkun osa-alueen tai ainakin on tarpeen varmistaa, että kaikkiin yritystoiminnan kannalta kriittisiin osa-alueisiin löytyy osaaja tai osaamista omasta verkostosta. Oma osaaminen, mitä myydään, täytyy pystyä tunnistamaan ja tuotteistamaan, sillä sitä osaamista myymällä saadaan yrityksen liikevaihto. Suomalaiset yhteiskunnalliset yritykset toimivat voimakkaasti arvot edellä, kun puolestaan eurooppalaiset yhteiskunnalliset yritykset lähtevät puhtaasti liiketoiminta edellä.

Yrittämiseen liittyy aina riski. Siinä mielessä kyllä siinä tietty uhkia täytyy hyväksyä, kuten tietysti elämässä muutenkin, elämään liittyy aina riski. Pyrkimys varautua siihen ja katsoa, että se ei taloudellisesti vie mihinkään liian isoon umpikujaan tai velkaantumiseen tai muuhun tällaiseen. Se tulee mieleen tavallaan. Pienistä aloittaminen. Siinä se riskikään ei ole niin kauhean iso. (H1)

Kyllä mä ehkä näen, että se suurin uhka mikä näissä on se, että sieltä jää se liiketoimintaosaaminen puuttumaan. Ei vaikka mäkin puhun vahvasti näistä arvoista ja siitä arvopohjasta ja yhteisestä hyvästä, niin sen pitää kuitenkin rakentua kannattavalle liiketoimintapohjalle ja näiden kahden asian niin kun yhdistäminen. Voi olla välillä haastavaa ja sitten se, että ei mennä myöskään liian syvälle sinne ehkä siihen arvopäähän vaan, että ne jotenkin kulkisi tasapainossa toistensa kanssa ja se, että siellä pitää oikeasti olla se liiketoiminta kannattava ja sen ydin pitää löytyä sieltä ja sitä liiketoimintaosaamista pitää olla näissä yhteiskunnallisissa yrityksissä. Että se on ehkä se suurin uhka. Minkä takia sitten myös niin kun monet näistä yhteiskunnallisista yrityksistä voi kariutua jo aika alkuvaiheessa. Tai sitten se, että lähdetään liian just sillä arvopohjalla liikenteeseen. Sitten unohdetaan, että no hei mistä se bisnes tulee, miten me pyöritetään tai miten mä saan tästä kannattavaa toimintaa, jotta se pystyy elämään sitten pidempäänkin kun vaan sen alku startup rahan ajan. Puuttuu se liiketoiminta, että se on hieno ajatus. Siinä on hienoa se missio nimenomaan ja ne arvot, mutta mistä se liiketoiminta tulee, että sitä me ei tunnisteta ja me ei tunnisteta meidän potentiaalia. (H3)

Suomessa arvo on se ensisijainen eikä sen bisnes ole ensisijainen, mikä taas täällä. Euroopassa muualla on kuitenkin semmoinen vahva miten sitten nää yhteiskunnalliset yritykset pärjää lähtökohtaisesti ehkä paremmin kuin Suomessa? (H3)

Jos ollaan yritetty saada yrityksiä mukaan nimenomaan semmoisen ehkä sosiaalisen vastuullisuuden näkökulmasta, niin usein saattaa

tulla semmoinen viesti, vaikka he omassa ulkoisessa markkinoinnissaan hyvin vahvasti markkinoivat sitä, että he yhteiskunnallisesti tekevät hyvää, niin tulee vastaus, että me ollaan käytetty vaikka kaikki rahat. Ne lahjoitettiin jo nytten hyväntekeväisyyteen tai myös sponsorointiin jo nyt jotain, että siitä tulee semmoinen suorite. Mikä sitten rasti ruutuun, että tänä vuonna me ollaan tehty tää, niin meidän ei tarvitse enää nyt tätä asiaa miettiä, että me voidaan hyvällä omallatunnolla sanoa, että nyt me ollaan kannettu kortemme keloon. Että ehkä se erotuksena siinä, että semmoisissa yhteiskunnallisissa yrityksissä, jotka on arvopohjalta rakentuneita. Se on sisäistä sisäsyntyistä, että se ei tule semmoisena päälle liimattuna tai on rasti ruutuun tyyppisenä. Vaan se läpileikkaa, sitten sen koko toiminnan (H2)

Heikko tunnettuus ja siihen liittyvät jutut. Et jos sä menet innosta palaen esittää sun liikeidean ja oot yhteiskunnallinen yrittäjä. Ei rahoittaja ole koskaan kuullutkaan ja miettii että mikä ihmeen sateenkaaren maalari täältä nyt tuli hakemaan rahaa häneltä (H2)

Mittaaminen ja sen oman vaikuttavuuden osoittaminen pitäisi varmaan hyvissä ajoin miettiä, jo siinä perustamisvaiheessa, että miten osoitetaan sitä vaikuttavuutta? (H2)

Ymmärretäänkö Suomessa sitä mikä on todella ekosysteemisen ajattelun tarkoitus vai onko se jäänyt vähänsemmoiseksi pienimuotoiseksi puuhasteluksi. (H2)

Moni mieltää, että ekosysteemi ja verkosto on sama asia, mutta että eihän ne ole. (H2)

8.3 Yhteiskunnallisen yrityksen suhde ekosysteemiseen ajatteluun

Haastattelun kolmantena teemana tarkasteltiin yhteiskunnallisen yrityksen suhdetta ekosysteemiseen ajatteluun. Asiantuntijoiden vastauksissa eniten esiin nousut osa-alue oli *oma osaaminen* (15 kertaa), toisena *liiketoimintasuunnitelma* (8 kertaa), kolmantena *yrittäjämuoto* (4 kertaa). Vastauksissa nousi esiin, että yhteiskunnallisilla yrityksillä on oltava vahva tuntemus niin omasta osaamisesta kuin yrityksensä toimintaympäristöstä, jotta sillä on mahdollisuus kiinnittyä alueella olevaan ekosysteemiin. Usein yhteiskunnallisella yrittäjällä saattaa olla henkilökohtainen suhde alueeseen tai toimialaan, jolla yritys työskentelee.

Mun ajatukseni on se, että yhteiskunnalliset yritykset usein on erityisen sitoutuneita siihen tiettyyn ympäristöönsä, siihen paikallisuuteen tai siihen alueeseen missä he toimii, koska ne tuottaa ratkaisuja juuri siihen esimerkiksi työllistämisestä kun on kysymys, niin siinä on se työssäkäyntialue. (H1)

Sillä olisi mahdollisuus linkittyä tämmöiseen, paikalliseen tai alueelliseen ekosysteemiin erilaisten palvelujen erilaisten yritysten muodostamaan verkostoon ja silloin, jos yhteiskunnallinen yritys on iso ja laaja alainen, niin sitten se voisi vetää tämmöistä ekosysteemiä. Se voisi myös osallistua jonkun ekosysteemin toimintaan ja esimerkiksi hyvinvointialueen voisi olla tällainen, jossa siellä on tää hyvinvointialueen johto, joka muodostaa sen ekosysteemin niin. (H1)

Jotta saa yhteistyökuviota, niin muiden täytyy kiinnostua ja ne muut ei kiinnostu sen tähden, että henkilöllä A on mielestään hienoa idea vaan ne kiinnostuu sen tähden, että ahaa tää henkilö tarjoaa niille nyt jotain mitä ne on itse tekemässä tai mitä ne haluaa tehdä, että silloin kun tekee itsensä. (H1)

Meillä täällä Suomessa toimii ja yhteistyö on ehkä aika haastavaa ja musta tuntuu, että usein tässä keskustelussa tulee liikaa myös niitä vastakkainasetteluja ja ei nähdä sitä kokonaiskuva, että varmasti vanhojen peruja siitä, että ollaan siiloutuneita ja sitä yhteisen työskentelyn tapaa ja menetelmään ei ole vielä tullut. (H3)

Onhan teille varmaan toi Lapin sosiaalinen kädenjälki tuttu. Se on tehnyt vaikutuksen, että miten ne sitä pyörittää sitä omaa systeemiään. Siellä kun esimerkiksi saadaan hankeidea. Niin sitä ei sillee pidetä itsellään nyt, ettei vaan kukaan varasta mun ideaa vaan tuodaan hyvin avoimesti pöytään ja sitten yhdessä parannellaan vielä sitä ideaa. No ketkä tähän nyt lähtee mukaan, käsi ylös. (H2)

Tietysti se, että se tavoite pitää olla yhteinen, että niiden kaikkien osapuolten pitää saada siitä työskentelystä itselleen jotain. Muutenhan se ei tule toimimaan, että jos ei ole merkityksellistä sille toimijalle, niin sitten siitä jäädään pois. (H2)

Että yhdessä me näitä tehdään ja pitäisi yksi katsoa niitä rakenteita. Suomen koko rakennejärjestelmä räjäyttää ja rakentaa uusiksi, että me saadaan jotain oikeasti uutta ja hyvää. (H3)

Haastateltujen asiantuntijoiden vastauksissa korostui ekosysteemin mahdollisuus vähentää esimerkiksi päällekkäisiä tukitoimia, jolloin toimijan resurssia vapautuu enemmän sen perustehtävän toteuttamiseen. Haastatteluissa nousi esiin myös pienten toimijoiden mahdollisuus saada tiettyjä

palveluita ekosysteemin tai verkoston muilta toimijoilta, jolloin heidän ei itse tarvitse tuottaa kaikkia tarvitsemiaan palveluita. Uudenlainen, ekosysteeminen ajattelu kilpailutuksissa ja palveluiden järjestämisessä mahdollistaisi säästöjä niin palvelun ostajalle kuin tuottajillekin, synergiaedut hyödyttäisivät kaikkia alueen toimijoita.

Rahat tulee vähän tuolta ja täältä eikä ole sitä yhteistä näkökulmaa näkökantaa siihen, että mitä jos nää olisikin kaikki nyt meidän yhteisiä rahoja. Miten me jaettaisiin näitä sitten sillä tapaa yksin järkevästi, että siellä olisikin se koko laari. (H3)

Mä uskoisin, että sillä saadaan hyvin paljon sitä päällekkäisen työn välttämistä, sillä saadaan tehostettua, sillä saadaan uusia innovaatioita syntymään ja sillä saadaan semmoista uudenlaista tapaa, järkevämpää tapaa ja vaikuttavampaa tapaa tehdä töitä ja saada näitä yhteisiä asioita eteenpäin. Yksin kukaan ei pysty ratkaisemaan mitään näistä meidän yhteiskunnan ongelmista. Kyllä se pitäisi lähteä siitä, ettei me kaikki yksin rakenneta sitä tulevaisuutta. Siellä jokaisella on oma tehtävänsä ja roolinsa (H3)

Kuvio 6. Yhteiskunnallisen yrityksen näkökulmasta merkittävät seikat kiinnittymisessä ekosysteemiseen ajatteluun asiantuntijoiden näkemysten mukaan.

8.4 Muut esiin nousseet teemat aiheesta yhteiskunnallinen yritys

Haastattelun neljäs kysymys antoi haastateltaville asiantuntijoille mahdollisuuden kertoa vapaasti heille merkittäviä seikkoja tästä teemasta. Asiantuntijoiden vastauksissa eniten esiin nousseet osa-alue oli *oma osaaminen* (5 kertaa), toisena *yritysmuoto* (4 kertaa), kolmantena *liiketoimintasuunnitelma* (3 kertaa). Vastauksissa nousi esiin kansainvälisten rahoitusvaihtoehtojen hyödyntäminen, sillä yhteiskunnallinen yritysmuoto on ulkomailla huomattavasti tunnetumpi ja sitä toteutetaan siellä enemmän liiketoimintalähtöisesti. Kansainvälisesti on tarjolla myös rahoitusvaihtoehtoja, joita voisi hyödyntää myös kotimaassa. Suomessa yhteiskunnallisilla yrityksillä olisi mahdollisuus hyödyntää kansainvälistä osaamista merkittävästi nykyistä enemmän omassa liiketoiminnassa, mikäli lähtisimme verkostoitumaan rohkeammin kansainvälisesti.

Asiantuntijahaastattelussa nousi esiin kansainvälisten yhteiskunnallisten yritysten tapa hyödyntää vapaaehtoistyöntekijöitä osana omaa liiketoimintaa. Suomessa tätä oudoksutaan, koska tämä liiketoimintamalli ei ole vielä laajasti tunnettu. Jos liiketoimintamalli itsessään olisi Suomessa virallistettu ja sen yhteiskunnallinen tunnettuus olisi vahva, olisi vapaaehtoisten parissa toimivien tahojen suhtautuminen positiivisempi.

Sitten ei ole kiellettyä tsekkaamassa vähän mitä ulkomailla tapahtuu. Ei ole kiellettyä käydä tsekkaamassa ulkomaisia rahoitusmahdollisuuksia, yhteistyömahdollisuuksia. Näin pois päin, että varsinkin netin aikakaudella niin se ei ole ollenkaan mahdotonta ja ei ole kiellettyä etsimään sitä. Etsimään sitä tuota niitä yhteistyökumppaneita muualtakin kuin Suomesta. Netti mahdollistaa sen, että pienetkin yritykset voi olla aika suoraan yhteistyössä. (H1)

Eli yrityksellä voi olla vapaaehtoisia myös tai sitten linkkejä tällaisia järjestöihin, jotka niitä vapaaehtoisia sitten tuo sinne tai jotain tällaisista, että se on semmoinen mikä on nyt jos se yksi kansainvälisessä hankkeessa tullut esille, että hetkinen meillä ei näitä juurikaan taida olla, mutta että itse asiassa se on kyllä yksi mahdollisuus jota muualla käytetään. (H1)

Jyväskylän ammattikorkeakoulussa suoritetun opintojakson yhteydessä nousi esiin kehitysidea yhteiskunnallisten yritysten start up-rahasto, jonka avulla voitaisiin tukea uusia yhteiskunnallisia yrityksiä perustamisvaiheessa.

Yhteisrahastoon sijoittaminen olisi yrityksille helppo tapa palauttaa liikevoittoa takaisin kiertoon ja näin omalta osaltaan olla tukemassa yhteiskunnallisen yritystoiminnan aseman vahvistumista ja tunnettuuden lisääntymistä yhteiskunnassamme. Yhteiskunnallisten yritysten tunnettuun lisäämiseksi nousi esiin myös jatkotutkimusaiheita.

Jyväskylän ammattikorkeakoulun opiskelijoiden kanssa toteutettiin tällainen inno flash. Ja siinä mietittiin näitä yhteiskunnallisia yrityksiä liittyviä juttuja. Näistä opiskelijoista nousi sellainen ajatus, että voisiko olla joku tällainen yhteiskunnallisten yritysten startup rahasto, että tavallaan se mihin sitä omaa liikevoittoa voisi käyttää. Olisi se, että laittaisin osan sinne rahastoon ja sitten semmoisesta rahastosta rahoitettaisiin uusia yhteiskunnallisia yrityksiä, niin mun mielestä se oli aivan briljantti ajatus. (H2)

Miltä se tulevaisuus näyttää sitten yhteiskunnallisten yritysten asemasta täällä Suomessa? Ja mimmaisia ratkaisuja niistä pystyy löytämään näihin, mimmosiin ekosysteemeihin esimerkiksi noi yhteiskunnalliset yritykset tällä hetkellä liittyy ja. Miten niitä pystyisi sitten tarkastelemaan myös sitä kautta jotenkin yhteiskunnallisesti laajemmin, että me pystyttäisiin oikeasti tunnistamaan, että missä kaikkialla ne tällä hetkellä ovat jo toiminnassa. (H3)

9 TUTKIMUKSEN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

9.1 Tutkimuksen eettisyys

Eettisesti kestävä tutkimuksen tarkoituksen tulisi tarkastella tiedon etsimisen ohella sitä näkökulmaa, miten se parantaa tutkittavana olevan tarkasteluryhmän inhimillistä tilannetta (Hirsjärvi & Hurme 2022). Kehittämistyössä eettisenä ohjeena on syytä pitää korkeaa moraalialue, rehellisyyttä ja huolellisuutta. Tuloksissa tavoiteltavana on pidettävä käytännön hyödytettävyyttä. Kysymykset sinänsä eivät poikkea eettisyyden osalta yhteiskunnan vuorovaikutuksen peruskysymyksistä. Kehittäminen on aina inhimillistä toimintaa, joten toimivien vajavaisuudet ja rajoitukset ovat myös kehittämistyön vajaavaisuuksia ja rajoituksia. (Ojasalo ym., 2016, s. 48–49.)

Tässä opinnäytetyössä tavoitteena oli tuottaa yrityksen perustamisprosessiin tarvittavaa lisätietoa yhteiskunnallisesta yrittäjyydestä sekä siitä käsin nousevasta kriittisestä osaamisesta. Tavoitteen toteutumiseksi pyrimme löytämään asiantuntijahaastatteluiden ja käytettävissä olevan teoretisen avun avulla niitä tekijöitä yrityksen perustamisvaiheesta, jotka ovat merkittäviä yhteiskunnallisen yrityksen menestymisen ja hyvän liiketoiminnan näkökulmasta. Tämän lisäksi olimme kiinnostuneita saavuttamaan käsityksen siitä, kuinka asiantuntijoiden mukaan Suomessa ymmärretään yhteiskunnallisen yrityksen suhde ekosysteemiin ajatteluun. Näiden asioiden ymmärtäminen ja niihin ennakkoon varautuminen ovat merkittävässä roolissa, kun tarkastellaan yhteiskunnallisen yrityksen tunnettuutta, menestymistä ja kasvupotentiaalia. Tässä opinnäytetyössä on tarkoitus kiinnittää uusien yhteiskunnallisten yrittäjien huomio näihin seikkoihin, jotteivät ne muodosta liiketoiminnalle kriittistä uhkatekijää.

Opinnäytetyöntekijät sitoutuivat tässä prosessissa Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) ohjeistukseen. Tämän opinnäytetyön tarkoituksista johtuen emme joutuneet pyytämään eettistä ennakoarviointia työllemme. Yhteistyötahomme ei nähnyt tutkimuslupaa tarpeellisenä. Opinnäytetyön

tekemisen aikataulu työn ohessa oli haastava. Opinnäytetyön eteneminen ei edennyt alustavan suunnitelman mukaisesti. Suunnitelma oli näin jälkikäteen arvioituna liian tiukka sopiakseen kahden eri ammattikorkeakoulussa opiskelevan työssäkäyvän henkilön arkeen. Työn etenemistä tuki hyvin tehty pohjatyö ja kiinnostava aihevalinta.

Kehittämistyötä tehtäessä siinä mukana olevilla ihmisillä tulee olla oikea tieto siitä, mitä kehittäjä on tekemässä ja mitkä ovat kehittämistyön tavoitteet tai kysymykset mihin pyritään löytämään vastauksia. Haastattelussa tai tiedonhankinnassa yleisestikin rehellisimpiä vastauksia saa silloin, kun vastauksia ei yksilöidä ja vastaajien nimettömyys taataan. Tässä työssä haastateltaville annettiin mahdollisuus vastata kysymyksiin anonyymisti, mutta haastateltavat eivät nähneet tätä tarpeelliseksi julkisen työroolinsa vuoksi. Kehittäjä joutuu aina miettimään suostuttelun tai pakottamisen rajaa; tutkimukseen kysytään usein suostumus, mutta kehittämistyöhön osapuolten oletetaan osallistuvan, koska kyse on alan toimintatapojen kehittämisestä. (Ojasalo ym., 2016, s. 48–49.) Alusta asti pyrimme haastateltavien kanssa läpinäkyvyyteen ja jaoimme heille kaiken olemassa olevan tiedon opinnäytetyöstä ja heille tehtävästä haastattelusta. Haastateltaville annettiin mahdollisuus esittää prosessin kaikissa vaiheissa tarkentavia kysymyksiä opinnäytetyöntekijöille. Haastateltavilla oli tieto, että halutessaan he voivat antaa omat vastaukset anonyyminä.

Epärehellisyyttä etenkin tekstien käsittelyssä on syytä välttää, kunkin kehittämistyössä mukana olevan osapuolen tulee saada arvo omasta työstä, mielipiteestä tai tuotoksesta. Toisten työn tuloksia ei myöskään ole asiallista vähätellä. Raportoinnissa on vältettävä harhaanjohtamista ja sen tulee olla tiedollisesti ja sisällöllisesti niin kattava, että se antaa kehitettävästä aiheesta totuudenmukaisen ja luotettavan kokonaiskuvan. Mikäli työllä on ulkopuolinen toimeksiantaja tai rahoittaja, on tutkijoiden muistettava, ettei se saa määrittää tuloksia edullisemmaksi rahoittajan määrittämään suuntaan. (Ojasalo ym., 2016, s. 48–49.)

Haastatteluaineistoa käsiteltäessä materiaalin luotettavuuteen ja oikeellisuuteen panostettiin paljon. Haastattelut käsiteltiin erikseen, etteivät tietueet sekoitu missään vaiheessa. Aineiston pelkistämisvaiheessa käytimme värikoodausta kunkin haastateltavan vastauksia siirrettäessä yhteiseen taulukkoon. Suorat lainaukset on merkattu tunnuksilla H1, H2 ja H3.

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeistusta tarkasteltaessa tulee arvioida tutkittavalle henkilölle mahdollisesti koituvaa haittaa. Aineistonkeruun yhteydessä tulee huomioida riskit ja vahingon välttämisen näkökulmat. Tässä opinnäytetyössä arviomme mukaan ei aiheutunut haastateltaville, heidän läheisilleen tai tutkijoille itselleen haittaa tai vahinkoa. Tässä kehittämispainotteisessa opinnäytetyössä emme tutkineet ihmisiä, vaan hyödynsimme heidän tuottamaa tietoa. Haasteltavat puhuivat ilmiöistä ja omista havainnoistaan teemaan yhteiskunnallinen yritys ja ekosysteemi liittyen eikä kyseessä ollut yksittäisen ihmisen toiminnan arviointi. Onnistumisista haastateltavat puhuivat hanketietojen nimillä, minkä näemme tärkeänä siirtää tähän raporttiin, jolloin tulokset tarjoavat yhteiskunnallisesta yrittäjyydestä kiinnostuneille mahdollisuuden mallioppia jo tehdystä. Lähestyimme haastateltavia heidän asiantuntijuudestaan käsin, joka tuotti opinnäytetyöntekijöille riittävän tiedon. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2019, s. 14.)

Opinnäytetyön tekovaiheen aikana haastatteluaineistoa säilytettiin Oulun ammattikorkeakoulun pilvipalvelussa. Kyseisen palvelun käyttö vaatii erillisen käyttäjätunnukset sekä salasanan ja vahvan tunnistautumisen. Pilvipalvelun käyttämiseen on käytetty opinnäytetyöntekijöiden käytössä olevia laitteita, joissa on käytettävissä asianmukainen tietoturvaohjelmisto. Haastatteluaineisto poistetaan edellä mainitusta pilvipalvelusta sekä opinnäytetyöntekijöiden käytössä olevista laitteista, kun opinnäytetyö on läpäissyt koulujen tarkastusprosessit. Haastatteluaineiston poisto tapahtuu siirtämällä sähköiset tiedostot tietokoneen/laitteen roskakoriin. Tämän jälkeen tehdään lopullinen tietojen poisto tyhjentämällä tietokoneen/laitteen/pilvipalvelun roskakori.

Kuvio 7. Eettisyyden muistilista

9.2 Tutkimuksen luotettavuus

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuteen katsotaan liittyvän kolme toisiinsa kytkeytyvää abstraktia sekä vaikeaselkoista käsitettä, jotka yhdessä muodostavat pohjan tutkimukselle. Nämä käsitteet ovat uskottavuus, luotettavuus ja eettisyys. Eettisyydestä on kerrottu opinnäytetyön edellisessä osiossa. Tutkimuksen luotettavuutta kuvaa se, että tutkija vakuuttaa lukijan uskottavin perusteluin kyvyistään valita ja käyttää perusteltuja sekä oikeanaikaisia lähestymistapoja ja menetelmiä ratkaistakseen tutkimusongelman. Toteuttaakseen tutkimuksen tutkijan tulee huomioida

tutkimuksessa edellä mainitut vaatimukset sen jokaisen tutkimusvaiheen kohdalla. Tutkimuksen luotettavuutta vahvistaa myös se, että tutkija kuvaa lukijalle tutkimuksen etenemisen sellaisena kuin se on toteutunut. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 160–161; Aaltio & Puusa, 2020, Mitä laadullisen tutkimuksen arvioinnissa tulisi ottaa huomioon?.)

Tässä opinnäytetyössä tutkijat ovat perehtyneet kattavasti erilaisiin tutkimuksen teorioihin sekä menetelmiin onnistuakseen valitsemaan opinnäytetyön tekemisen kannalta sille soveltuvimman ja tarkoituksenmukaisimman tavan. Tutkijat ovat huolehtineet koko opinnäytetyöprosessin ajan siitä, että he ovat pysyneet laatimassaan suunnitelmassa tutkimuksen toteuttamiseen liittyvien teorioiden sekä menetelmien suhteen. Näiden toteutuminen on myös aukikirjoitettu, joka mahdollistaa lukijan ymmärtää opinnäytetyöprosessin vaiheittaisen toteutumisen.

Tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa tutkijan tulee valita tutkimuksen tyyliin soveltuvat kriteerit. Tiedeyhteisöissä näistä arviointiin liittyvistä kriteereistä ei ole yksimielisyyttä. Tässä tutkimuksessa luotettavuuden arvioinnissa on hyödynnetty Amankwaan (2016) neljää luotettavuuden kriteeriä; uskottavuus (credibility), siirrettävyys (transferability), käytettävyys (dependability) ja puolueettomuus (confirmability). (Amankwaa, 2016, s. 122.)

Tutkimuksen uskottavuudella viitataan siihen, voidaanko tutkimustulosten osalta sanoa, että ne ovat totta. Uskottavuuden tavoitteena tutkimuksessa on saavuttaa hyväksyntä tutkimuksen lukeneilta sekä tutkimuksen kohteena olevilta henkilöiltä tutkimustuloksien todenperäisyydelle, jotta he pystyvät luottamaan siihen, että tutkimusaineisto on kerätty asianmukaisesti ja analysoitu huolellisesti. Tutkimuksen uskottavuutta lisää raportissa kuvattujen ilmiöiden ymmärrettävä kerronta, jonka myötä lukija voi vakuuttua siitä, ettei raportissa esitetyt asiat ole satunnaisten asioiden seurausta, vaan ne todella ovat tapahtuneet ja niiden kuvaus on tehty asianmukaisesti. (Aaltio ym., 2020, Mitä laadullisen tutkimuksen arvioinnissa tulisi ottaa huomioon?, Metsämuuronen. 2006, s. 200.)

Tutkimustuloksien muodostamista ennen tutkijat olivat laatineet aineistonkeruun toteutussuunnitelman. Tutkimusvaiheen käynnistyttyä alkuperäiseen suunnitelmaan tuli muutoksia työelämää edustavan asiantuntijahaastattelun jäädessä pois. Tämän tilalle saatiin hankittua uusi asiantuntijahaastateltava, jolla oli kokemusta tutkittavasta aiheesta niin hanketyön kuin sosiaalialan osalta. Haastateltujen henkilöiden määrää (3 kpl) voidaan pitää pienenä otantana, mutta haastatteluista kertyneen aineiston määrää sen sijaan voidaan pitää hyvänä tutkimuksen luotettavuuden arvioinnin näkökulmasta katsottuna. (Aaltio ym., 2020, Mitä laadullisen tutkimuksen arvioinnissa tulisi ottaa huomioon?.)

Tämän tutkimuksen aineiston analysoinnissa käytettiin etukäteen suunniteltua menetelmää. Haastatteluiden tavoitteena oli saada asiantuntijatietoa yhteiskunnallisen yrityksen toimintaan liittyvistä tekijöistä sekä sen suhteesta ekosysteemiseen ajatteluun. Haastattelut osoittivat sen, että haastateltavat toivat esiin näkökulmia omasta asiantuntijuudestaan. Haastatteluissa nousi esiin myös aiheeseen liittyviä uusia näkökulmia, joita ei aiemmin oltu mainittu opinnäytetyön tietoperustaosuudessa. Vähäisestä haastateltavamäärästä huolimatta osassa vastauksissa esiintyi toistuvuuksia, joiden perusteella voidaan todeta saturaation toteutuneen ainakin osittain. Suurempi haastateltavien määrä olisi ollut omiaan lisäämään tutkimuksen luotettavuutta. (Hirsjärvi & Hurme 2022, luku 5.2– 5.3.)

Siirrettävyydellä pyritään tutkimuksessa siihen, että tutkimustulokset olisivat mahdollisia saavuttaa jossakin toisessa tutkimusympäristössä. Tutkimustuloksien siirrettävyyttä edistää se, että tutkija tekee lukijalle läpinäkyväksi oman päättelypolkunsa tuloksien analysoinnin ja tulkinnan osalta. Käytettävyyttä arvioitaessa siinä tulee tarkastella tutkimuksen toteuttamisen yhteydessä tieteellisen tutkimuksen yleisiä periaatteita sekä sitä, onko tutkimus johdonmukainen. Tutkijoiden kiinnostuksen kohteiden, ennakoasenteiden sekä motivaatiotekijöiden mahdollisista vaikutuksista tutkimustuloksiin tulee arvioida läpinäkyvästi. (Amankwaa, 2016; Tuomi & Sarajarvi, 2018, s. 162.)

Tämän tutkimuksen eri vaiheet kerrottiin kirjallisesti tässä raportissa kuten ne käytännössä toteutuivat. Tutkijat laativat raporttiin kirjallisen kerronnan rinnalle erilaisia taulukoita ja kuvioita (esimerkiksi Taulukko 1, Taulukko 2, Kuvio 1 ja

Kuvio 2), jotka vahvistivat visuaalisesti kerrottua tekstiä. Tutkimustuloksien yhteydessä on hyödynnetty haastateltujen henkilöiden sitaatteja vahvistamaan tuloksien luotettavuutta. Raportointi on tehty luottamuksellisesti ja siinä on huomioitu haastateltujen henkilöiden antamat suostumukset ja tutkijat ovat arvioineet kriittisesti haastatteluista muodostunutta aineistoa peilaten sitä olemassa olevaan tutkittavaan aiheeseen liittyvään teoretiseen tietoon. Edellä mainitun perusteella voitaneen todeta, että tutkijat ovat laatineet sekä kertoneet raportissa lukijalle läpinäkyvästi oman tutkimuksensa eri vaiheiden toteutumisen niin analysoinnin kuin tulkinnan osalta. Tämän lisäksi tämä tutkimus eteni tieteellisen tutkimuksen periaatteet huomioiden johdonmukaisesti tutkimussuunnitelman laatimisvaiheesta tutkimuksen tuloksien esittämisestä jatkotutkimusaiheiden pohdintaan.

Suttonin ja Austinin (2015, s. 226) mukaan on tärkeää, että tutkija ilmaisee selkeästi oman asemansa, ennakkoluulonsa tai mahdollisen näkemyksenä, jotta lukija voi ymmärtää sitä kontekstia missä tutkimus on tehty. Tämän opinnäytetyöntekijät tunsivat toisensa entuudestaan ja heitä yhdisti sama työnantaja, jonka työntekijöinä he molemmat työskentelivät opinnäytetyön tekemisen aikana. Tämä työnantaja toimi yhteistyöorganisaationa tässä tutkimuksessa. Toinen tutkijoista toimi yhteistyöorganisaation johtotehtävissä ja toinen perustyöntekijänä. Yhteistyöorganisaatio ei hyötynyt tästä tutkimuksesta muutoin, kuin yleisellä tasolla yhteiskunnallisen yrityksen perustamiseen liittyvien seikkojen osalta. Näin ollen tutkijoiden aikaisempi yhteys yhteistyöorganisaatioon ei katsottu vaarantavan tutkimuksen luotettavuutta. Molempia tutkijoita yhdistää innostus sosiaalialaa kohtaan ja sen kehittäminen koetaan sydämenasiaksi ja tämän seurauksena uusien toimintamahdollisuuksien etsiminen yhteiskunnallisen yritystoiminnan myötä edisti suuresti tutkijoiden omaa kiinnostusta tutkittavaan aiheeseen.

10 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

10.1 Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset

Tämän kehittämispainotteisen opinnäytetyön tavoitteena oli löytää vastaus tutkimuskysymykseen; Mitkä seikat tulee ottaa huomioon yhteiskunnallisen yrityksen perustamisprosessissa, jotta sillä on mahdollisuus liittyä ekosysteemiin? Haastatteluiden sekä etukäteen hankitun tietoperustan avulla saatiin luotettava vastaus tutkimuskysymykseen, jonka jälkeen pystyttiin koostamaan infograafi (Liite 4), jossa esitettiin yhteiskunnallisen yritystoimintaan sekä ekosysteemiin liittyviä osaamisalueita.

Tutkimustuloksien perusteella yhtenä merkittävänä johtopäätelmänä yhteiskunnallisen yrityksen perustamisvaiheessa voitiin pitää liiketoimintaosaamisen tarpeellisuutta riippumatta siitä kuinka pieni tai suuri yritystoiminta oli kyseessä. Yhteiskunnallisessa yritystoiminnassa näyttäytyi myös merkittävänä seikkoina yrittäjän vahva sitoutuneisuus sekä alan tuntemus. Nämä eivät yksistään riitä kannattelemaan yritystoimintaan, vaan näiden tueksi ja rinnalle tarvitaan lisäksi talousosaamista. Onkin siis tärkeää, että nämä kaikki edellä mainitut seikat tulevat yhdessä huomioiduksi, kun yritystoimintaan liittyvää liiketoimintasuunnitelmaa ollaan laatimassa. Tällöin tulee huomioiduksi niin yrittäjän omat resurssit kuin talouden tuomat vaatimukset liiketoiminnalle.

Yhteiskunnallisen yrityksen organisoitumisessa on syytä kiinnittää huomio demokraattiseen hallintotapaan sekä siihen, että yritys pystyy ketterästi reagoimaan mahdollisiin yritystoimintaan liittyviin muutostarpeisiin. Toisaalta demokraattinen hallintotapa nähtiin myös toimintaa haastavana tekijänä esimerkiksi tilanteessa, jossa yrityksen toiminnasta päättävät henkilöt omaavat samat arvot sekä asiantuntemuksen. Tällöin voi muodostua riski, että toiminta jää kapeakatseiseksi ja estää yritystoiminnan kehittymisen. Tämän vuoksi onkin merkityksellistä, että yhteiskunnallisen yrityksen toimijat muodostavat laaja-alaisen osaamisen, jolloin edellä mainitut riskit saadaan käännettyä yrityksen vahvuustekijöiksi.

Yhteiskunnallisella yritystoiminnalla pyritään ratkaisemaan yhteiskunnallisia sosiaalisia ja ekologisia ongelmia. Tutkimustulokset osoittivat, että suomalaisten yhteiskunnallisten yritysten liikeideoiden taustalla olivat vahvasti arvopohjaisuuteen perustavan ajattelun omaavat toimijat, joilla oli usein vankka toimialatuntemus. Euroopan maissa yhteiskunnallisten yritysten toimintaa ohjasi usein vahva liiketoiminta-ajatus. Hyvä toimialatuntemus ja yrittäjän kyky nähdä ”laatikon ulkopuolelle”, mahdollistivat yritystoiminnan laajentamisen ja uusien innovaatioiden syntymisiä. Tutkimustuloksissa nousi esiin tähän liittyvä yritystoimintaa haastava tekijä; Miten aloittava yhteiskunnallinen yritys kykenisi herättämään potentiaalisten yhteistyökumppaneiden mielenkiinnon siitä mitä ollaan myymässä yhteiskunnallisen yrityksen toimesta ja miten mahdollisesti yhteistyötä olisi mahdollista alkaa tekemään osana ekosysteemiä, johon kuuluu useampia saman ratkaistavan yhteiskunnallisen ongelman äärellä olevia toimijoita.

Haastatellut asiantuntijat olivat yhtä mieltä siitä, että yhteiskunnallinen yritysmuoto on vielä varsin tuntematon ja siltä puuttuu tarkka lainsäädännöllinen määritelmä Suomessa. Näin ollen potentiaali yhteiskunnallisten ongelmien ratkojana on vielä varsin tunnistamaton ja yritysmuotoon liittyvät erityispiirteet eivät näin välttämättä välity aloittelevalla yrittäjällä, joka pohtii perusteilla olevaan toimintaan liittyvää yritysmuotoa. Tämä voi myös haastaa luottamuksen rakentumista eri toimijoiden välillä, kun yritysmuoto ei ole selkeä mahdollisten yhteistyökumppaneiden välillä. Tämä nousi esiin haastattelussa, jossa asiantuntija kertoi, ettei yritysneuvojen keskuudessa vielä tunnisteta täysin yhteiskunnallista yritysmuotoa. Yhteiskunnallinen yritys ei myöskään nauti tällä hetkellä mitään erityisasetuksia suhteessa muihin yritysmuotoihin, vaikkakin sen tavoitteena on yhteiskunnallisten ongelmien ratkaiseminen. Osassa Euroopan maissa yhteiskunnalliset yritykset saavat esimerkiksi tietyin perustein erilaisia verohelpotuksia toimintaansa liittyen.

Haastatteluissa nousi esiin yrityksen sosiaalisen tai yhteiskunnallisen arvon mittaaminen, jonka avulla oli helppo osoittaa liiketoiminnan vaikuttavuus. Yhteiskunnallisille yrityksille sosiaalinen tai yhteiskunnallinen arvo oli koko

liiketoiminnan sydän, koska nämä yritykset halusivat ratkaista yhteiskunnallisia ongelmia uusien liiketoimintainnovaatioiden avulla. Yhteiskunnallisille yrityksille yhteiskunnallisen arvon tuottaminen tarkoitti, että he olivat tuottaneet positiivisia yhteiskunnallisia vaikutuksia kestäväen liiketoiminnan ohella. Yhteiskunnallisen arvon ja hyvän korostaminen auttaa herättämään sijoittajien kiinnostusta sekä voittamaan yhteisön tuen ja rakentamaan uusia kumppanuuksia sellaisten kumppanien ja osakkeenomistajien kanssa, jotka jakavat saman tavoitteen sosiaalisen muutoksen aikaansaamiseksi. Liiketoiminnassa tähän keskittyminen takaa yritykselle menestystä samalla, kun sen liiketoiminta aikaansaa merkityksellistä muutosta. (Socialvalueint.org i.a..)

Yksityisellä liiketoimintasektorilla sosiaalisen arvon laskeminen parantaa yrityksen mainetta, lisää käyttäjien sitoutumista yritykseen ja näin lisää pitkän aikavälin kannattavuutta. Yritykset, jotka sitovat yhteiskunnalliset arvot osaksi liiketoimintaa erottautuvat näin markkinoilla olevista kilpailijoistaan. Samalla he vastaavat kuluttajien ja sijoittajien kasvaviin vaatimuksiin yritysten yhteiskunnallisesta vastuullisuudesta. (Socialvalueint.org i.a..)

Tuloksia kokonaisuutena tarkastellessa nousi esiin erilaisia yritystoiminnan toteuttamiseen liittyviä osaamisvajeita, jotka voivat osaltaan olla selittämässä yritysmuodon valintaa. Yhteiskunnallisen yrityksen yritysmuotoa ei vielä tunneta laajalti, joten siihen kiinteästi kuuluvaa yhteiskuntavastuuta tai sen tekemää hyvää ei nähty eikä sitä osata arvostaa. Tästä seuraa väistämättä, että yhteiskunnallisen yrityksen innovaatiot eivät tahdo päästä suuren yleisön tietoisuuteen ja ovat vaarassa jäädä puuhastelun tasolle etenkin, jos yrittäjältä tai toimijalta puuttuu vahva liiketoimintaosaaminen. Yhteiskunnallisen yrityksen tarjoamat innovaatiomahdollisuudet ansaitsevat tulla kuuluksi ja on valitettavaa, ettei Suomessa nähdä yhteiskunnallisten yritysten mahdollisuutta kehittää uusia toimintatapoja hyvinkin säännellyllä liiketoiminta-alueella.

Järjestökenttä, joka usein mielletään yhteiskunnallisten yritysten toimintakentäksi, nähdään monesti arvoiltaan pehmeämpänä, mutta sen elinkelpoisuutta ei olla valmiita tarkastelemaan kriittisesti. Asiantuntijat nostivat aiheellisesti esiin, että onko sellainen liiketoiminta elinkelpoista, joka perustuu

pelkästään tukien ja hankerahoitusten varaan. On vaarana, että ei tunnisteta, mikä on omassa yhteiskunnallisessa yrityksessä liiketoimintaa, joka tuo tulon yritykseen.

Viimeisessä osiossa asiantuntijoiden haastattelussa oli tehtävänä selvittää, että oliko heillä jotain mitä halusivat asiasta vielä sanoa, mitä ei ollut tullut esiin tai ei ollut kysytty. Esiin nousi tuttuja teemoja niin tunnettuuteen ja yritysmuotoon liittyen kuin vapaaehtoisuuden rooli yhteiskunnallisessa yritystoiminnassa. Kaikkien asiantuntijoiden puheenvuoroista nousi esiin tunnettuuden puute ja kuinka se vaikuttaa yhteiskunnalliseen yritykseen rooliin suomalaisessa yhteiskunnassa monessa eri kontekstissa. Pelkästään jo yritysmuodon valinta voi olla haastavaa, kun mietitään toiminnan aloittamista. Osuuskunta nostettiin hyväksi aloitusvaihtoehdoksi, joka voidaan jossain vaiheessa muuttaa osakeyhtiöksi, mikäli liiketoiminnan kasvunäkymät olivat suotuisat. Toisaalta oli aiheellista miettiä, miksi yhteiskunnallista yritystä ei perustettaisi suoraan osakeyhtiömuotoiseksi.

Yhteiskunnallisen yrityksen perustamisvaiheessa on hyvä tunnistaa yritysmuotojen eroavaisuudet. Osuuskuntien keskusjärjestö Pellervo on avannut osuuskunnan ja osakeyhtiön erot. Osuuskunta on sen jäsenten omistama ja he hallitsevat yritystä demokraattisesti. Osakeyhtiössä omistus on yrityksen osakkeita omistavilla osakkailta. Osuuskunnassa päätöksenteko jakautuu periaatteella jäsen ja ääni, osakeyhtiössä sitä vastoin äänivalta menee osakkeiden omistussuhteiden mukaan. Osuuskunnan tulos jaetaan sen mukaisesti, miten jäsen on käyttänyt osuuskunnan palveluita. Osuuskunnassa palveluiden tuottaminen nähdään pääasiana. Osakeyhtiössä tuotto on pääasia ja sen jako tapahtuu osakeomistuksen suhteen. Osuuskunnan pääoman määrä vaihtelee, kun taas osakeyhtiössä se on kiinteä. Asiaa tarkasteltaessa eroavaisuudet ovat käytännöntasolla todellisuudessa pienet. (Pellervo i.a..)

Aloitimme infograafin (Liite 4) laatimisen prosessin koostamalla siihen tutkimuksessamme esiin nousseet merkittävimmät tekijät tutkimuskysymyksestä käsin tarkasteltuna. Nämä tekijät kiinnittyvät pääluokkajakoon, joka perustui yrityksen perustamisprosessiin aiemmin kuvatulla tavalla. Pääluokat: oma

osaaminen, liiketoimintasuunnitelma ja yritysmuoto pyrittiin avaamaan infograafissa lukijan mielenkiintoa herättävällä tavalla, jolloin infograafin lukija haluaa perehtyä teemaan syvemmin. Infograafiin nostetut kriittiset pääluokat pyrittiin sanoittamaan ja avaamaan selkeästi, sillä nämä ovat niitä tekijöitä, jotka nousivat asiantuntijahaastatteluissa menestyvän yritystoiminnan tärkeimmiksi edellytyksiksi.

Infograafin luomiseen käytimme Canva –ohjelmiston tarjoamia työkaluja. Infograafin visuaaliseen ulkoasuun haimme nuorekasta ja, hieman humoristista lähestymistapaa, jolloin sen käyttäminen ja siihen perehtymisen kynnyks olisi mahdollisimman matala. Infograafi on suunniteltu yritysneuvojille ja opiskelijoille, kenellä on halu olla omalla ammatillisella osaamisellaan vaikuttamassa hyvinvointiyhteiskunnan tulevaisuuteen ja lisätä niin yhteiskunnallisen yrityksen kuin ekosysteemin tunnettuutta.

10.2 Pohdinta

Oli mielenkiintoista palata ajassa taaksepäin ja tarkastella, mitä kaikkea me luulimme tekevämme ja millainen valmis työmme tulisi olemaan. Useissa tutkimuksen oppikirjoissa sanottiin, että aihe täsmentyy ja muuttuu opinnäytetyöprosessin aikana. Kehittämispainotteista työtä aloittaessamme meillä oli hyvin selkeä kuva mitä teemme. Tässä hetkessä, kun tarkastelemme mitä teimme, saamme todeta monen asian menneen toisin. Pelkkä yrityksen perustamisprosessi ei vastannut sitä tarvetta mikä meillä oli, jota emme osanneet ehkä opinnäytetyöprosessin alussa löytää ja pukea sanoiksi. Päädyimme tutkimaan yhteiskunnallista yrittäjyyttä, mitä on huomioitava erityisesti yhteiskunnallisen yrityksen perustamisessa ja miten tämä kaikki liittyy ekosysteemiseen ajatteluun. Koemme löytäneemme teorian ja asiantuntijahaastatteluiden avulla kriittiset avaintekijät yhteiskunnallisen yritystoiminnan onnistumiseen. Teoriaan perehtyminen vahvisti aiheemme haastavuutta sen sirpaleisuuden vuoksi, mutta myös oikeudellisen aseman vaihtelut niin meillä täällä Suomessa kuin Euroopassa ovat omiaan lisäämään tunnettuuden haastetta.

Ekosysteemin hämmäisyys kävi selväksi, mitä enemmän sitä tutkimme ja asiantuntijamme vahvistivat tässä havaintoamme. Suomessa ekosysteemin todellista tarkoitusta tai potentiaalia ei tunnisteta tai ei kyetä käyttämään. Omaan toimialaan palatessamme tämän prosessin aikana on vahvistunut tarve pystyä katsomaan yksittäisen toimijan liiketoimintaa laajemmalle, sillä lastensuojelun moninaiset ongelmat eivät näytä ratkeavan nykyisillä toimintatavoilla. Lastensuojelussa kaivataan alan toimijoilta yhteistä vastuunkantoa sekä sitoutuneisuutta toimialueeseen.

Kun yhteiskunnallinen yritys ja sen tausta ja ennen kaikkea tavoite on ymmärretty, voidaan siirtyä pohtimaan mitä mahdollisuuksia sillä olisi osana ekosysteemiä. Yhteiskunnallinen yritys nähdään niin teorian kuin asiantuntijahaastatteluiden valossa erittäin sitoutuneena toimintaympäristöönsä, sen ihmisiin ja ympäristöön. Yhteiskunnallisen yrityksen sitoutuminen nousee sen arvopohjasta ja sen tavoitteena on aidosti parantaa ihmisten elämänlaatua ja tuottaa hyvää sille toiminta-alueelle, jossa se toimii. Haastatteluissa asiantuntija nosti esiin tietyillä asuinalueilla ilmeneviä ongelmia, joita yhteiskunnallisen yrityksen avulla voitaisiin paikallisesti ratkaista.

Yhteiskunnallisen yrityksen ja ekosysteemin tarjoamilla mahdollisuuksilla on mielenkiintoista leikitellä, varsinkin jos unohtaa perinteisen suomalaisen ajattelutavan, että kaikki mikä ei ole erikseen sallittua, on kiellettyä. Jos esimerkiksi hyvinvointialueilla olisi lastensuojelun ekosysteemi, jonka jäsenet olisivat yhteiskunnallisia yrityksiä, voisi jokainen yritys sijoittaa liikevoitostaan tietyn osuuden yhteiseen hyvinvointialueen ylläpitämään koulutusrahastoon. Tuolloin kaikilla toimijoilla olisi mahdollisuus laajentaa osaamistaan ja saada omalla toimintakentällä tarvittavaa koulutusta, jonka käytännöntoteutuksesta vastaisi aiemmin tilaajatahona tunnettu toimija eli hyvinvointialue.

Tästä päästään toiseen mielenkiintoiseen ajatukseen, että entäpä jos kaikki hyvinvointialueella lastensuojelupalveluita tuottavat yritykset olisivat yhteiskunnallisia yrityksiä, jolloin yritysten liikevoitosta vähintään puolet palautuisi yhteiselle toimialueelle. Näkisimme mielekkäänä, että yhteiskunnan sijoittama raha kiertäisi takaisin ihmisten pariin. Palautuvalla rahalla voitaisiin panostaa

alueeseen, työntekijöiden osaamiseen ja jaksamiseen sekä tarjota alueen ihmisille matalankynnyksen tukea kehittäen aluetta. Näkisimme tämän olevan kestävä hyvinvointikehityksen kannalta parempi vaihtoehto kuin, että raha valuisi pois alueelta ja jopa pois maasta. Tässä kohti lienee törmätään yrittämisen vapauteen ja tasapuoliseen kohteluun vaateeseen esimerkiksi hankintojen kilpailutuksissa. Yhteiskunnallinen yritys pohjautuu arvomaailmaan, joka panostaa yhteiseen hyvään, joten olisi toivottavaa, että kilpailutuksissa palveluntuottajia arvioitaessa tämä nähtäisiin lisäarvona, joka näkyisi pisteyttämisessä.

Suomalaiset ovat omanlaisiaan ja kun puhutaan rahasta, ollaan sellaisen aiheen äärellä, josta ei ulkopuolisten kanssa antauduta keskustelemaan. Sosiaalialalla ei ainakaan vielä nähdä mahdollisuutena, että kilpailijoiden kanssa voidaan tehdä myös yhteistyötä, sillä nämä kaksi asiaa eivät ole toisiaan poissulkevia. Ekosysteemin teoriaosuudessa, missä on esitelty EnergySAMPO. Tämä on hyvä esimerkki, sillä siinä tavoitteena olevaa ratkaisua ei ole mahdollista kenenkään toimijan saavuttaa yksin.

Suomessa on viime vuosina ollut enenevässä määrin muotia puhua ekosysteemeihin kuulumisesta. Sosiaalialalla toimivat ekosysteemit eivät näytä nousevan informaatiovirtaan samalla tavoin kuin liiketoiminta- ja innovaatioekosysteemit. Asiantuntijahaastattelussa kaikki nostivat esiin ekosysteemin tarjoamat mahdollisuudet pienille asiantuntijayrityksille. Ekosysteemiin kuulumisen nähtiin avaavan erilaisia mahdollisuuksia hyödyntää asiantuntijuutta, sillä tuolloin olisi mahdollista karsia päällekkäisiä toimintoja ja saavuttaa ekosysteemin sisällä synergiaetuja. Asiantuntijat nostivat esiin, että rahapuhe olisi tarpeen, kun mietitään rahoituskanavien yhdistämistä. Yhteistyöllä useista eri lähteistä tuleva rahoitus pystyttäisiin heidän mukaansa hyödyntämään tehokkaammin.

Euroopan tasolla on jo herätty siihen, että nykyisen kaltainen osakemarkkinoiden hallitsema maailma ei ole kestävä sosiaalisten ongelmien ja eriarvoisuuden lisääntymisen näkökulmasta. Yhä useampi toimija on herännyt siihen, että mikäli haluamme säilyttää maailman elinkelpoisuuden, pitää omasta maksimaalisesta

eduntavoittelusta pystyä siirtämään katsetta yhteisiin tavoitteisiin ja yhteiseen hyvään. Jotta ekosysteemi toimii ja sillä saavutetaan niitä tuloksia mitä tekniikan tohtori ja väitöskirjatutkija Sari Kolakin niin monessa yhteydessä on nostanut esiin, on yritysten ja ihmisten oltava valmiita rikkomaan tuttuja tapoja toimia, hypätä tuntemattomaan. Tätä rohkeutta haastattelemamme asiantuntijat perään kuuluttivat.

Kaikki haastateltavamme kehottivat tutustumaan mitä kansainvälisellä toimintakentällä tapahtuu ja mitä mahdollisuuksia siellä on tarjolla. Saimme kuulla kahdelta haastellulta asiantuntijalta Baskimaalle suuntautuneesta opintomatkastasta. Tutustuimme aiheeseen ja siitä selvisi muun muassa seuraavaa. Baskimaalla toimii GUREAK niminen yritysryhmä, jonka tavoitteena on tuottaa ja hallinnoida vakaita työmahdollisuuksia vammaisille henkilöille ensisijaisesti heille, joilla on älyllinen vamma. GUREAK tuottaa monipuolisia palveluita teollisuudelle, palvelualoille sekä markkinointiin. Heidän liiketoimintansa ja palvelut ovat kilpailukykyisiä ja heidän tavoitteenansa on tuottaa korkein mahdollinen sosiaalinen tuotto ja hallinnon tehokkuus. Vuoden 2023 tilaston mukaan heidän työntekijänsä jakautuivat seuraavasti: mielenterveysongelmaiset 27 %, älylliset vammat 26 %, fyysiset vammat 24 %, ei vammoja 17 % ja aistivammaiset 6 %, kaikkiaan heillä oli töissä 6072 henkeä, joista 4965 oli jonkinasteinen vamma. GUREAK kertoi missionsa olevan, että jokaista valtion heidän yritykseensä kohdistamaa 1€ panostusta kohden, he tuottaisivat 2€ takaisin. (Gureak i.a..)

Euroopan tasolla asiantuntijat käyttivät verrokkina Suomea ja Espanjaa. Espanjassa yhteiskunnallista yrittäjyyttä tuetaan lainsäädännöllä. Espanjassa laki velvoittaa niin yksityisiä kuin julkisia yrityksiä, että heidän työvoimastaan täytyy olla 2% vammaisia täsmätyöllistettäviä henkilöitä. Laki jättää mahdollisuuden kiertää tämän eri tavoin, muun muassa työllistämällä vammaisen itsensä työllistävä ammatinharjoittaja alihankintasopimuksilla. Toinen vaihtoehto on, että yritykset esimerkiksi lahjoittavat tai sponsoroivat järjestöjä tai säätiöitä, jotka omalla toiminnallaan edistävät vammaisten henkilöiden työllistymistä tai ammatillista kouluttautumista. Yritykset voivat hakea lupaa poiketa tästä

menettelystä esimerkiksi osoittamalla, ettei sopivia ehdokkaita ole saatavilla. (YK artikla 27 i.a..)

Asiantuntijoiden kansainvälisissä yhteiskunnallisen yritystoiminnan esimerkeissä kerrottiin vapaaehtoisuuden hyödyntämisestä osana liiketoimintaa. Suomessa ei ole perinteisesti totuttu näkemään liiketoimintaa ja vapaaehtoisuutta yhdessä. Vapaaehtoisuus ja vapaaehtoisten hyödyntäminen yhteiskunnallisessa yritystoiminnassa on huomattavasti yleisempää Euroopassa. Vapaaehtoisuuden taustalla voi olla halu tukea jotain tiettyä ideologiaa, mitä kyseinen yritys edustaa tai toisaalta yrityksen suuntautuminen tietyn teeman piiriin voi olla henkilölle niin merkityksellinen, että hän haluaa antaa sille oman vapaaehtoisen työpanoksensa. Vapaaehtoiset voivat olla aktiivisessa roolissa yrityksen toteuttamissa vapaaehtoisohjelmissa joko oppimassa heitä kiinnostavia asioita tai pelkästään lisäämässä omaa tietopohjaa heitä kiinnostavasta yrityksen toimialasta. Vastaeläköityneet henkilöt ovat suuri voimavara vapaaehtoiskentällä, sillä he tuovat tullessaan kokemusta ja vahvaa osaamista yhteiskunnallisen yrityksen yhteiseen käyttöön. (Dubain ym. 2022.)

Kaikkiaan tämä opinnäytetyön tekemiseen liittyvä matka ensimmäisestä luonnoksesta tähän hetkeen on ollut mielenkiintoinen ja opettava matka. Tämän matkan tai prosessin aikana olemme oppineet katsomaan muun muassa yrittäjyyttä, osuuskuntien ja järjestöjen tekemää työtä aivan uudesta näkökulmasta ja jokaisen uuden asian jälkeen on herännyt lukuisia uusia kysymyksiä ja halu perehtyä asioihin lisää.

Ensimmäisenä tässä tutkimuksessa haastateltu (H1) nosti hyvän havainnon sanoessaan, että yritys tai organisaatio ei sinänsä ole mikään itseisarvo, se on vain väline, jota tarvitaan asioiden ratkaisemiseksi ja eteenpäin viemiseksi. Melkein rohkenisimme sanoa, että lopputulostakin tärkeämpää on ollut tämä oppimismatka kokonaisuutena, jonka aikana on saanut haastaa itseään näkemään asiat toisin. Meidän tapauksessamme opinnäytetyö ei ole ehkä ollutkaan se viimesijainen ja tärkein asia, vaan tärkeintä on ollut kaikki se, mitä tämä prosessi itsessään on mahdollistanut. Matka on tuottanut meille uutta tiedollisesti ja lisännyt osaamistamme monen asian suhteen, mutta emme

väheksyisi sitä oppia mitä on ikään kuin sivutuotteena tullut itsestä ihmisenä, työntekijänä, asiantuntijana ja oppijana.

10.3 Jatkotutkimusteemat

Ajattelemme, että yhteiskunnan nykytilaa tarkastellessa on väistämätöntä, että asioiden täytyy muuttua, sillä tämän nykyisen mallin tie alkaa olla kohta loppuun kuljettu. Yhteiskunnallisen yrittäjyyden teemaan perehtyminen etenkin ulkomaisten lähteiden kautta on ollut omiaan lisäämään tuskaa, sillä jos Sari Kolan mukaan ekosysteemit ovat hähmäisiä, niin siltä vaikuttaa myös yhteiskunnallinen yrittäjyys niin kotimaasta kuin kansainvälisestäkin tarkasteltuna. Kaikki lähtökohtaisesti tietävät universaalisti, mikä on osakeyhtiön rakenne ja toimintatapa, jolloin herää väistämättä kysymys, että miksi yhteiskunnallisesta yrityksestä ei ole tehty tai saatu tehtyä samaa mallia? Vertailukohtana ekosysteemin perusajatus ja toimintatapa ovat aina sama ja muuttumaton lähteestä riippumatta, vaikka se siirretään luonnontieteistä yritysmaailmaan, siellä sekavuuden saa aikaan käyttäjät. Mitä enemmän kansainvälisiin materiaaleihin olemme tutustuneet, sen enemmän olemme alkaneet kyseenalaistaa tilastoja ja vertailuja, sillä yhteisen määritelmän lisäksi yhteismitallisuus puuttuu tilastoinnista ja raportoinnista.

Ekosysteemisen ajattelun mahdollisuudet ovat seikka, johon tässä yhteiskunnassa joudutaan vielä palaamaan – toivottavasti ennemmin kuin myöhemmin - sillä niin useilla ihmiskunnan kannalta kriittisillä toimintasektoreilla ollaan tilanteessa vain todella isot muutokset toiminta ja ajattelutavoissa voivat tuottaa kestäviä ratkaisuja. Tämä nousi esiin esimerkiksi aiemmin mainitsemassamme ESEM:in raportissa, niin ihmiset kuin yhteiskuntarakente ovat väsyneet kestävämpään eriarvoisuuteen.

Opinnäytetyötä tehdessämme niin asiantuntijahaastatteluista kuin meidän opinnäytetyöntekijöiden havainnoista ja oivalluksista nousi esiin useita suoria jatkotutkimusteemoja:

- Yhteiskunnallisen yritysmuodon osalta kiinnostavaa on, että *“Miltä tämän yritysmuodon tulevaisuus ja asema näyttää Suomessa”*. Kysymys on relevantti, kun peilaa tämän yritysmuodon ilmenemistä ja ilmentymistä Suomessa, etenkin kun tämän prosessin aikana on päässyt perehtymään mitä ja miten se toimii kansainvälisesti tarkasteltuna.
- Kiinnostavana jatkotutkimusaiheena nousi esiin myös, että *“Millä ratkaisulla yhteiskunnallisen yritysmuodon asema voidaan vakiinnuttaa Suomessa.”*
- *Millaisiin ekosysteemeihin yhteiskunnalliset yritykset Suomessa jo kuuluvat.*
- *Yhteiskunnallisen yrityksen mahdollisuus työllistää täsmätyökykyisiä ja sen tuomat edut niin yksilö kuin valtion tasolla.*
- *Yhteiskunnallisten yritysten kumppanuus perinteisten yritysten kanssa*
- *Urheiluseurat yhteiskunnallisina yrityksinä – kuinka hyvä palaa takaisin yhteisenä hyvänä.*
- *Kansainväliset rahoitusmahdollisuudet suomalaisille tai Suomessa toimiville yhteiskunnallisille yrityksille*
- *Kansainväliset kumppanuusmahdollisuudet yhteiskunnallisille yrityksille*
- *Ekosysteemit Suomessa*
- *Ekosysteemien taloudellinen rakentuminen Suomessa ja ulkomailla*
- *Millaisia ekosysteemejä meillä on ja millä alalla ne toimivat.*
- *Mitä eri ekosysteemien tavasta toimia voidaan oppia, jos ajatellaan vaikka sosiaalialaa ja bisnesmaailmaa.*
- *Ekosysteemin orkestrointi*
- *Hyvinvointialueilla toteutettavat innovaatioekosysteemit ja niiden mahdollisuuden alueellisiin ratkaisuihin lastensuojelussa.*

LÄHTEET

- Aaltio, I., & Puusa, A. (2020). Mitä laadullisen tutkimuksen arvioinnissa tulisi ottaa huomioon? Teoksessa A. Puusa & P. Juuti (toim.), Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Gaudeamus.
- Amankwaa, L. (2016). Creating Protocols for Trustworthiness in Qualitative Research. *Journal of Cultural Diversity*, 23(3), 121–127.
- Bland, J. (2010). Yhteiskunnallinen yritys - ratkaisu 2000-luvun haasteisiin. Iso-Britannian malli ja sen kokemukset. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 22/2010.
- Borzaga, C., Galera, G., Franchini, B., Chiomento, B., Nogales, R. & Carini, C (2020). Social enterprises and their ecosystems in Europe. Comparative synthesis report. Saatavilla 1.5.2024.
<https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=22304&langId=en>
- Diakonia-ammattikorkeakoulu. (i.a.). Libguides. Saatavilla 2.5.2024
<https://libguides.diak.fi/c.php?g=670543&p=4760642>
- Digi- ja väestötietovirasto. (2024) *Tietoa virastosta*. Saatavilla 18.10.2024.
<https://dvv.fi/digi-ja-vaestotietovirasto>
- Dupain, W., Scharpe, K., Gazeley, T., Bennett, T., Mair, J., Raith, M., Bosma, N. (2022), “*The State of Social Enterprise in Europe – European Social Enterprise Monitor 2021-2022*”. Euclid Network.
- GUREAK. 2024. Who we are. <https://www.gureak.com/en/who-we-are> Viitattu 4.9.2024.
- Heliskoski, J., Huhmala H., Kopola, R., Tonteri, A. & Tykkyläinen S. Vaikuttavuuden askelmerkit, työkaluja ja erimerkkejä palveluntuottajilla 2018
<https://www.sitra.fi/app/uploads/2018/03/vaikuttavuuden-askelmerkit.pdf>
- Hietaniemi, J. (toimittaja). (8.3.2023). Sari Kola – Innovaatiohottori ja ekosysteemirakentaja / Ekosysteemit IT-alalla [Audio, podcast-jakso]. Sarjassa *Sleekcast: Ekosysteemi-kausi*.
<https://open.spotify.com/episode/3ZK9gCIEBGMFeQalgfgGux?si=d23abc23a4424ab3>

- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2009) Tutki ja kirjoita (15. uud. p.) Tammi
- Hirsjärvi, S., & Hurme, H. 2022. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. E-kirja. Saatavilla 17.1.2024.
- Innovaatiohankkija. (i.a.) Innovaatiohankkija Käytännönläheinen strategikko. Saatavilla 23.9.2024 [Innovaatiohankkija ja kasvustrategi Sari Kola](#)
- Juhila, K. (2021, -a). Laadullisen tutkimuksen ominaispiirteet. Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja].
<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/mita-on-laadullinen-tutkimus/laadullisen-tutkimuksen-ominaispiirteet/>. [Viitattu 28.8.2024]
- Juhila, K. (2021, -b). Laadullinen tutkimus ja teoria. Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja].
<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/mita-on-laadullinen-tutkimus/laadullisen-tutkimuksen-ominaispiirteet/>. [Viitattu 28.8.2024]
- Kainuu Digital Summit (2024) LUMI High-Performance Computing Ecosystem – Current Status and Future Opportunities. Saatavilla 22.9.2024
[Kainuu Digital Summit: Data Economy - Aika Nature of Technology \(aikaecosystem.com\)](https://aikaecosystem.com)
- Keränen, E., & Kostilainen, H. Yritysten ekosysteemiajattelusta vauhtia liiketoimintaan. <https://dialogi.diak.fi/2022/05/16/yritysten-ekosysteemiajattelusta-vauhtia-liiketoimintaan/>
- Kola, S., Koivukoski, U., Koponen, L., & Heino, M. (2020). Ecosystem handbook. Alma Talent.
- Kola, S (2023). Ekosysteemit ja verkostot uudistumisen moottorina. Teoksessa H. Trapp, & J. Haveri (toim.), Muutoskyvykäs yritys- Opas muutosjoustavuuden vahvistamiseksi (s. 32-46). Turun Yliopisto.
<https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-9541-7>
- Kostilainen, H., & Nieminen, A., (toim.). (2023). Yhteiskunnallinen yritys. (Diak. Työelämä 51).

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/793966/DIAK_Tyoelama31_web.pdf?sequence=5&isAllowed=y

L 1301/2014. Sosiaalihuoltolaki. 30.12.2014/1301.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301#L3P14>

L 417/2007. Lastensuojelulaki. 13.4.2007/417.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#L7P36>

L 372/2023. Laki sosiaalisista yrityksistä annetun lain kumoamisesta.

23.3.2023. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2023/20230372>

L 1351/2003. Laki sosiaalisista yrityksistä. 30.12.2003/1351.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/kumotut/2003/20031351>

LUT-yliopisto. Yhteiskunnallisten yritysten liiketoimintaedellytysten parantaminen –projekti.

<https://www.lut.fi/fi/projektit/yhteiskunnallisten-yritysten-liiketoimintaedellytysten-parantaminen>

Lyon, F., Stumbitz, B., & Vickers, I. (2019). Social enterprises and their ecosystems in Europe. Country report United Kingdom. Saatavilla 1.5.2024.

https://ec.europa.eu/social/main.jsp?pager.offset=30&advSearchKey=socnteco&mode=advancedSubmit&catId=22&doc_submit=&policyArea=0&policyAreaSub=0&country=0&year=0

Lähde, A., (3.9.2024) Leveämpi, kapeampi vai kokonaan pois? Lastensuojelun avohuolto ja ovi

asiakkuuteen. <https://www.parempaalastensuojelua.fi/fi/uutinen/leveampi-kapeampi-vai-kokonaan-pois>

Lähde, A. (2024). *Pelkistettyä todellisuutta: Kiireellinen sijoitus ja asiakasprosessin johtaminen*. Turun yliopisto.

Metsämuuronen, J. (2006). Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Gummerus

Moore, J. F., (1993). Predators and prey: a new ecology of competition 93309.

Harvard Business Review, May-June 1993 76-81.

https://www.researchgate.net/publication/13172133_Predators_and_Prey_A_New_Ecology_of_Competition

Niemelä, E. (2.12.2022). *Plussan puolella: Infograafeilla selkeyttä ja*

visuaalisuutta materiaaleihin. <https://blog.hamk.fi/digi->

[hamk/plussan-puolella-infograafeilla-selkeytta-ja-visuaalisuutta-materiaaleihin/](#)

Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. (2021). Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Sanoma Pro Oy.

Osuuskuntien Keskusjärjestö Pellervo Oy (i.a.) *Mikä erottaa osuuskunnan osakeyhtiöstä?*. Saatavilla 28.9.2024.

<https://pellervo.fi/kysyttya/2021/12/21/mika-erottaa-osuuskunnan-osakeyhtiosta/>

Palola, E. (i.a.). Lastensuojelulainsäädännön uudistamisesta [PowerPoint-diat].

https://www.lastensuojelupaivat.fi/wp-content/uploads/sites/3/2024/10/TI-4_Palola_Lastensuojelulainsaadannon-uudistaminen-osana-palvelureformia.pdf

Socialvalueint. (i.a.) *What is social value*. Saatavilla 28.9.2024

<https://www.socialvalueint.org/what-is-social-value>

Terveyden hyvinvoinnin laitos. (2023). Tiedosta arviointiin tavoitteena paremmat palvelut. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestäminen Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueella. Alueellinen asiantuntija-arvio, syksy 2023. Saatavilla 13.5.2024

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/147647/URN_ISBN_978-952-408-183-2.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Terveyden hyvinvoinnin laitos. (2.5.2024). Lastensuojelu 2023. Joka kuudennesta teinistä tehtiin lastensuojeluilmoitus vuonna 2023. Tilastoraportti 19/2024.

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/148992/Lastensuojelu_2023.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2019). Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje.

https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarviointin_ohje_2020.pdf

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tammi.

- Työ- ja elinkeinoministeriö. (2009). Hyvinvointialan työ- ja elinkeinopoliittinen kehittämishanke. Saatavilla 10.9.2024.
<https://tem.fi/hanke?tunnus=TEM001:00/2009>
- Työ- ja elinkeinoministeriö. (2017). Ekosysteemit uuden elinkeino- ja innovaatiopolitiikan kohteena. Saatavilla 10.9.2024.
<https://tem.fi/documents/1410877/4429776/Ekosysteemit+uuden+elinkeino-+ja+innovaatiopolitiikan+kohteena/f46d3709-fdcf-4a73-83df-e84ae24b4196>
- Työ- ja elinkeinoministeriö. (2020). Yhteiskunnalliset yritykset Suomessa. (Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Työelämä. 2020:10). Saatavilla 1.5.2024.
https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162094/TEM_2020_10.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Työ- ja elinkeinoministeriö. (2021). Yhteiskunnallisten yritysten strategia. (Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Työelämä. 2020:41). Saatavilla 1.5.2024. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-884-4>
- Roper, J. & Cheney, R. (2005). *Leadership, learning and human resource management The meanings of social entrepreneurship today. Corporate governance. vol.3. 2005.* Ebscohost.
- Sepulveda, L. (2015). Social Enterprise– A New Phenomenon in the Field of Economic and Social Welfare? *Social policy & administration*, vol. 49, no. 7. Ebscohost.
- Suomi.fi (i.a. -a) *Aloittavan yrittäjän muistilista*. Saatavilla 21.9.2024. [Aloittavan yrittäjän muistilista - Suomi.fi](https://suomi.fi/aloittavan-yrittajan-muistilista)
- Suomi.fi (i.a. -b) *Yrityksen perustamisneuvonta*. Saatavilla 21.9.2024
<https://www.suomi.fi/palvelut/yrityksen-perustamisneuvonta-ely-keskus/426cd03f-8ee1-4b4c-8bfc-f2e9fac571ac>
- Sutton, J. & Austin, Z. (2015). *Qualitative Research: Data Collection, Analysis, and Management. The Canadian Journal of Hospital Pharmacy*, 68(3), 226–231. doi: 10.4212/cjhp.v68i3.1456
- United Nations convention on the rights of people with disabilities. Artcla 27.
<https://www.euroblind.org/convention/article-27/spain>. Saatavilla 4.9.2024

Valtioneuvosto: Vahva ja välittävä Suomi: Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma 20.6.2023. [Vahva ja välittävä Suomi : Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma 20.6.2023 - Valto \(valtioneuvosto.fi\)](#)

Yhteiskunnallisten yritysten osaamiskeskus. (i.a.-a). Yhteiskunnallinen yrittäjyys Suomessa. Saatavilla 1.5.2024. <https://yyo.fi/tietopankki/data/>

Yhteiskunnallisten yritysten osaamiskeskus. (i.a.-b). Rahoitusratkaisuja. Saatavilla 26.3.2024. <https://yyo.fi/rahoitusratkaisuja/>

Yhteiskunnallisten yritysten osaamiskeskus. (i.a.-c). Muistilista yhteiskunnallisen yrityksen perustajalle. Saatavilla 26.3.2024.

<https://yyo.fi/ajankohtaista/muistilista-yhteiskunnallisen-yrityksen-perustajalle/>

LIITE 1. KEHITTÄMISPAINOITTEISEN OPINNÄYTETYÖN HAASTATTELUTIEDOTE

Haastattelutiedote - Yhteiskunnallisen yrityksen perustaminen - kehittämisen mahdollistaja lastensuojelun pk-yritykselle.

Pyydämme teitä osallistumaan tähän kehittämistyöhön, jossa selvitetään sosiaalialalle perustettavan yhteiskunnallisen yritykseen liittyviä taustatekijöitä. Tämä tutkimustiedote on lähetetty haastateltavan käyttämään työ sähköpostiin opinnäytetyöntekijöiden toimesta. Tämän tiedotteen lukemisen jälkeen sinulta pyydetään suostumus tutkimukseen osallistumiseen. Voit halutessasi esittää kysymyksiä tutkijalle puhelimitse, sähköpostilla tai suullisesti tutkimuksen infotilaisuudessa.

Tämä kehittämistyö toteutetaan kahdessa vaiheessa, tiedonkeruu- ja kehittämisvaiheessa. Tiedonkeruuvaiheessa tarkoituksena on selvittää yhteiskunnallisen yrityksen taustaa ja suhdetta ekosysteemiajatteluun. Tämän lisäksi tarkastelemme yhteiskunnallisen yrityksen toiminta-, rahoittamisenmuotoja yrityksen perustamisprosessin kautta. Tiedonkeruuvaiheen tavoitteena on lisätä tietoa näistä asioista.

Tiedonkeruuvaiheessa kehittämistyöhön kerätään tietoa haastatteleamalla henkilöitä, joilla on kokemusta yrittäjyydestä, sen johtamisesta sekä sen kehittämisestä. Haastattelu toteutetaan yksilöhaastatteluna, joka perustuu etukäteen laadittuihin teemoihin.

Tiedonkeruuseen liittyvät haastateltavat kontaktoidaan toukokuussa 2024. Tämän jälkeen suostumuksen antaneet haastatellaan kesä-elokuussa 2024. Tutkimuksista saadut tulokset litteroidaan ja analysoidaan kehittämistyötä varten elokuun loppuun 2024 mennessä. Kehittämistyön tuloksista raportoidaan opinnäytetyössä syys-lokakuussa 2024.

Tiedonkeruuvaiheen haastatteluihin osallistumisesta ei makseta palkkiota. Haastatteluun osallistuminen on vapaaehtoista ja haastatteluun osallistumisen

voi peruuttaa tiedonkeruuvaiheen aikana milloin tahansa. Kehittämisyvaiheessa hyödynnämme tiedonkeruuvaiheessa saatua tietoa.

Kehittämistyöllä pyritään selvittämään jo yhteiskunnallisen yrityksen perustamisvaiheessa mahdollisimman laajasti siinä huomioon otettavat tekijät, jotta ne vastaisivat yhteiskuntavastuuta kantavien yrittäjien tarpeita mahdollisimman kattavasti. Kehittämistyön hyötynä on laaja-alainen sekä erityisiin teemoihin keskittyvä lähestymistapa, joka pyrkii huomioimaan yritystoiminnan eri vaiheet.

Tietosuojaseloste: Tiedonkeruuvaiheessa kerätään vain välttämättömät henkilötiedot (nimi, puhelinnumero ja sähköpostiosoite) haastatteluihin kutsumista varten. Kehittämistyön tekijät säilyttävät henkilötietoja suojatun yhteyden takana tietokoneella ja tiedot hävitetään tietoturvallisesti viimeistään opinnäytetyön hyväksymisen jälkeen. Tässä haastattelussa kerättyä tietoa käsitellään luottamuksellisesti EU:n tietosuoja-asetuksen ja Suomen tietosuojalain edellyttämällä tavalla.

Kehittämistyövaihe on osa YAMK-tutkinnon opinnäytetyötä, joka toteutetaan yhteistyössä Oulun ammattikorkeakoulun sekä Diakonia-ammattikorkeakoulun kanssa. Yhteistyötahona kehittämistyössä on sosiaalialalla toimiva yksityinen lastensuojelun sekä sosiaalihuoltolain mukaisia avohuollon tukitoimia tuottava yritys.

Kehittämistyön tekijöiden yhteystiedot:

Riku Hassi

Oulun ammattikorkeakoulu, OAMK

Sosiaali- ja terveysalan johtaminen ja kehittäminen

o2hari00@students.oamk.fi

Anneli Nieminen

Diakonia-ammattikorkeakoulu, DIAK

Vaikuttava palveluohjaus sosiaali- ja terveysalalla

anneli.nieminen@student.diak.fi

LIITE 2. SUOSTUMUSLOMAKE

Kirjallinen suostumus haastatteluun osallistumisesta sekä lupa hyödyntää haastattelusta muodostuvaa aineistoa kehittämispainotteisessa opinnäytetyössä.

Opinnäytetyön nimi: Yhteiskunnallisen yrityksen perustaminen - kehittämisen mahdollistaja lastensuojelun pk-yritykselle.

Opinnäytetyöntekijä(t): Riku Hassi ja Anneli Nieminen

Tulokset tullaan julkaisemaan sekä Oulun ammattikorkeakoulun että Diakonia-ammattikorkeakoulun kehittämispainotteisessa opinnäytetyössä.

Minulle on selvitetty haastattelun tarkoitus ja se, että siitä muodostuvaa haastattelumateriaalia tullaan käyttämään sekä Oulun ammattikorkeakoulun että Diakonia-ammattikorkeakoulun tiedonhaku- ja kehittämistyössä. Annan suostumuksen haastattelussa kertyvään materiaalin käyttöoikeuden opinnäytetyöntekijöille. Minulle on kerrottu etukäteen haastattelussa muodostuvan materiaalin käyttöön ja säilytykseen liittyvät seikat. Olen tietoinen siitä, että haastatteluun osallistuminen on vapaaehtoista. Olen myös tietoinen, että henkilöllisyyteni ja taustaorganisaationi tulevat julki valmiissa opinnäytetyössä.

Päiväys

Haastateltavan allekirjoitus, nimenselvennys

LIITE 3. TEEMAHAASTATTELUN RUNKO

Teemahaastattelurunko

Tässä teemahaastattelussa käytetään SWOT-analyysin osa-alueita (vahvuudet, heikkoudet, mahdollisuudet ja uhat). Yhteiskunnallista yritystä lähestytään sisäisten vahvuuksien ja heikkouksien sekä ulkoisten mahdollisuuksien ja uhkien kautta. Toivomme sinun vastaavan oman asiantuntijuutesi kautta näihin kysymyksiin.

1. Teema: Yhteiskunnallisen yrityksen sisäinen tarkastelu:

Vahvuudet

Heikkoudet

2. Teema: Yhteiskunnallisen yrityksen ulkoinen tarkastelu:

Mahdollisuudet

Uhat

3. Teema: Yhteiskunnallisen yrityksen suhde ekosysteemiseen ajatteluun

4. Teema: Onko jotain, mitä haluaisit vielä lausua teemaan yhteiskunnallinen yritys?

LIITE 4. INFOGRAAFI sivu 1/2

Haluatko pelastaa MAAILMAN?

01 Tiesitkö tätä?

Yhteiskunnallinen yritys

Yritysmuotona voi olla:
SÄÄTIÖ, REKISTERÖITY YHDISTYS, OSAKEYHTIÖ,
OSUUSKUNTA

Yhteiskunnallinen yritys pyrkii ratkomaan
demokraattisen hallintotavan mukaisesti yhteiskunnan
sosiaalisia ja ekologisia ongelmia.

02 Yhteiskunnallisen yrittäjän speksit:

Oman toimialan vahvan tuntemuksen lisäksi
ymmärrät eurojen päälle, eli sinulla tulisi olla
myös liiketoimintaosaamista talouspuolen asioista

03 Tsekkaa tämä

<https://yyo.fi/palvelut/yhteiskunnallsille-yrityksille/>

Plussat

- Vahva arvopohjaisuus mukana ohjaamassa toimintaa
- Demokraattinen hallintotapa
- Ketteryys muutoksiin reagoinnissa

LIITE 4. INFOGRAAFI sivu 2/2

